

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta Právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Koncentrace v civilním procesu

Zpracovala: Tereza Marešová

Plzeň, 2016

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Název tématu:	Koncentrace v civilním procesu
Zadávací katedra:	Katedra občanského práva
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Vedoucí diplomové práce:	JUDr. Blanka Kapitánová
Zpracovala:	Tereza Marešová
Osobní číslo:	R11M0214P

V Plzni, březen 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že všechny
prameny a literatura byly v práci citovány způsobem pro vědeckou práci
obvyklým.

V Plzni, březen 2016

.....

Tereza Marešová

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí práce, JUDr. Blance Kapitánové, za pomoc a cenné rady při zpracování diplomové práce.

V Plzni, březen 2016

.....

Tereza Marešová

Obsah

1) Úvod	
2) Zásada koncentrace řízení a zásady s ní související.....	1
2.1) Principy a zásady	1
2.2) Pojem koncentrace řízení.....	2
2.2.1) Obecně k pojmu koncentrace	2
2.2.2) Zásada koncentrační a zásada legálního pořádku.....	3
2.3) Druhy koncentrace.....	4
2.4) Princip hospodárnosti řízení	4
2.5) Princip rovnosti účastníků řízení	5
2.6) Princip předvídatelnosti soudního rozhodování	5
3) Historický vývoj koncentrace v českém právním řádu	7
3.1) Koncentrace řízení ve feudálním a absolutistickém období.....	7
3.2) Koncentrace v civilním procesu v období socialismu do roku 1989.....	8
3.3) Uplatňování koncentrace v civilním procesu po roce 1989.....	10
3.3.1) Velká novela OSŘ (z. č. 30/2000 Sb.).....	10
3.3.2) Souhrnná novela OSŘ (z. č. 7/2009 Sb.).....	11
4) Obecný režim koncentrace	13
4.1) Koncentrace podle § 114c odst. 5 OSŘ	13
4.1.1) Obecně o koncentraci ke konci přípravného jednání	13
4.1.2) Předpoklady nařízení přípravného jednání.....	14
4.1.3) Odročení přípravného jednání	14
4.1.4) Zkoncentrování ke konci přípravného jednání bez jeho odročení ..	16
4.1.4.1) Přizpůsobení postupu dle § 114a OSŘ.....	16
4.1.4.2) Využití institutu kvalifikované výzvy	17
4.1.4.3) Zavedení dokazování do fáze přípravného jednání.....	18
4.1.5) Průběh přípravného jednání.....	18
4.1.6) Poučovací povinnost soudu dle § 118a OSŘ.....	19
4.2) Koncentrace ke konci prvního jednání ve věci.....	21
4.3) Návrhová koncentrace dle již zrušeného § 118c OSŘ.....	24
4.4) Koncentrace řízení podle § 119a OSŘ.....	25
5) Zvláštní režim koncentrace	26
5.1) Kvalifikovaná výzva a fikce uznání	26
5.2) Přípravné jednání a fikce uznání.....	29

5.3)	Námítky proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu	30
6)	Odvolační řízení	33
6.1)	Neuplná apelace a odvolací důvody spjaté s koncentrací.....	33
6.2)	Nové skutečnosti a důkazy v odvolání ve vztahu ke koncentraci	34
7)	Změny v řízení a neúčinnost koncentrace	37
7.1)	Změna žaloby.....	37
7.2)	Přistoupení a záměna účastníka	38
7.3)	Výjimky z koncentrace řízení dle § 114c odst. 5 a § 118b odst. 1 OSŘ. 38	
7.3.1)	Věrohodnost důkazních prostředků.....	39
7.3.2)	Skutečnosti a důkazy nově vzniklé	40
7.3.3)	Skutečnosti a důkazy, o nichž účastník bez své viny včas nevěděl. 41	
7.3.4)	Dodatečné poučení dle § 118a OSŘ.....	42
8)	Zásada koncentrace ve slovenském právním řádu	43
8.1)	Prvky koncentrace v z. č. 99/1963 Z. z. (občiansky súdny poriadok)	43
8.1.1)	Kvalifikovaná výzva a rozsudek pro zmeškání.....	43
8.1.2)	Zákonná koncentrace řízení a výjimky z ní.....	44
8.1.3)	Zákonná koncentrace dle § 120 odst. 4 OSP	45
8.2)	Koncentrace podle z. č. 160/2015 Z. z. (civilný sporový poriadok)	46
8.2.1)	Soudcovská koncentrace v rámci přípravy jednání	46
8.2.2)	Přeběžné projednání sporu dle § 168 a n. CSP.....	47
8.2.3)	Zákonná koncentrace řízení.....	48
8.2.4)	Zákaz koncentrace	49
9)	Prvky koncentrace v mezinárodním civilním procesu	50
10)	Závěr	
11)	Resumé	
12)	Zdroje	

1) Úvod

Cílem této odborné práce je posouzení dopadu zákonné koncentrace zavedené novelou OSŘ, z. č. 7/2009 Sb. na průběh civilního sporného řízení, zejména ve vztahu k jeho urychlení. Zabývat se budu tím, zda novelou zavedené rigidní prvky zákonné koncentrace splnili předpokládané očekávání nebo vyústily ve zcela odlišné a zákonodárcem neočekávané zatěžování soudu.

Práce se zaměřuje zejména na možnost urychlit řízení již v přípravné fázi tak, aby koncentrace mohla nastoupit v zákonodárcem plánovaném okamžiku. Mé pozornosti neujde ani způsob, jakým se soudy s koncentrací vypořádávají a jak jim k tomu napomáhá judikatura. Právě soudy vyšší instance jsou si vědomy skutečnosti, že zákonodárce soudům svázal ruce a nutí je ke koncentraci v okamžicích, kdy je to pro další postup soudu zcela nepraktické. Přichází tedy nikoli ojediněle s řešením, jak soudům napomoci a vykládají ustanovení spjatá s koncentrací tak široce, že je na místě zvážit, zda platí ona původně zcela rigidní zákonná koncentrace nebo je na úvaze soudu, kdy účinky koncentrace do řízení zavede. V druhém případě bychom nutně museli dojít k závěru, že koncentrace navozená ex lege nadále postrádá v českém civilním procesu smysl.

Dále se v práci zabývám rovněž vztahem zákonné koncentrace a hodnot práva na spravedlivý proces (princip rovnosti a princip předvídatelnosti soudního rozhodování). Právě vyvažování jednotlivých procesních principů je neodmyslitelnou činností soudu směřující k naplnění hlavního účelu řízení, ochraně porušených práv a oprávněných zájmů účastníků.

První část práce se věnuje teoretickému pojetí principů a zásad, plynule přechází k vymezení zásady koncentrace a dalších zásad s ní úzce souvisejících a principů jí nadřazených, k nimž by měl soudce vždy přihlížet v rámci interpretace koncentračních ustanovení a jejich aplikace do řízení. Druhou polovinu této části tvoří historický exkurz skýtající zhodnocení dřívějšího civilního procesu na našem území z pohledu možnosti existence koncentračních prvků.

Po prvních dvou kapitolách přichází stěžejní část práce, kde jsou uvažovány jednotlivé prvky obecného režimu koncentrace dle § 114c odst. 5, § 118b odst. 1 OSŘ, § 118c (již zrušeného), § 256 a § 119a OSŘ, jakož i další urychlující instituty mající s koncentrací společné některé základní znaky, a to kvalifikovaná výzva, fiktivní rozsudek pro uznání a námítka pro směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu. Práce poté přechází k problematice neúplné

apelace v odvolacím řízení a míře uplatňování „novot“ vzhledem k zákonné koncentraci navozené v řízení v prvním stupni. Poslední kapitola se věnuje změnám v předmětu a průběhu řízení souvisejícím s koncentrací a dále výjimkám z koncentrace způsobujícím neúčinnost jejích dříve navozených účinků.

Závěrečná část práce se věnuje současné úpravě koncentrace na Slovensku, kterou jsem si vybrala záměrně vzhledem k jednotné právní úpravě slovenského civilního procesu s českým civilním procesem až do roku 1989. Metodou komparace se pokusím zhodnotit, jak zdárně se po tomto roce s urychlením sporného řízení prostřednictvím koncentrace vypořádal slovenský zákonodárce. Pro úplnost je pozornost věnována i zakotvení koncentrace na mezinárodní úrovni prostřednictvím Principů nadnárodního civilního procesu.

V diplomové práci jsou použité následující zkratky:

- „OSŘ“ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- „OSP“ – zákon č. 99/1963 Z. z., občiansky sudny poriadok
- „CSP“ – zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok

2) Zásada koncentrace řízení a zásady s ní související

2.1) Principy a zásady

Princip je odvozen z latinského výrazu „principium“ neboli počátek, původ, východiště, začátek¹, z čehož lze usuzovat na širokou oblast působnosti principu, zahrnující i zásady, které jejich abstraktní vyjádření konkretizují.² Principy tedy úřadují celému právnímu řádu či několika právním odvětvím a zásady pouze jednomu právnímu odvětví či jedné jeho části. Každá zásada má svůj původ v některém z principů. Gerloch výslovně uvádí, že principy jsou neměnné a zásady jsou měnitelné.³ Zmíněnou proměnlivostí disponují zejména zásady procesní, jež upravují organizaci řízení před soudy a samotnou strukturu soudnictví v rámci daného právního odvětví.⁴ Okruh jejich působnosti vymezuje čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod, jež je tvořen obecnými principy procesního charakteru. Jde především o rovnost účastníků řízení a hospodárnost procesu.

Každý princip se v jednotlivých druzích řízení projevuje prostřednictvím procesních zásad. V odvětví civilního procesu tak vzniká systém nezřídka proti sobě jdoucích zásad. Výklad těchto zásad ve smyslu dvojic opačného významu podávají například Winterová a Macková (2014).⁵ Svůj protiklad v jejich rozboru získává i zásada koncentrační. Jde o zásadu jednotnosti řízení, resp. zásadu arbitrárního pořádku, na níž je nahlíženo jako na dominantní v občanském soudním řízení. Projevuje se tím, že řízení nedělí na úseky, nýbrž je celistvé a soudy nejsou při rozhodování omezeny na provedení procesních úkonů v jedné fázi, kdy jejich pozdější provedení by jim bylo zapovězeno. Výklad zásad prostřednictvím jejich protikladů však nelze přeceňovat a je nutné mít stále na paměti, že nejen v civilním řízení, ale i dalších procesech můžeme nalézt instituty, jež dominantní zásadu do jisté míry ovlivňují a vyvažují tak celý průběh řízení, aby se jednalo o proces spravedlivý spějící k naplnění jeho předpokládaného účelu. Koncentrace je tedy jednou z procesních zásad projevujících se v civilním řízení a mající za cíl soustředění procesních úkonů k určitému bodu v řízení. Při

¹ latinsky-slovník.latinsky.cz

² DOSTÁLOVÁ J., HARVÁNEK J. *Právní principy, zásady a pravidla*. in Boguszak J. a kol. *Právní principy, kolokvium*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999, s. 106

³ GERLOCH, A. *Teorie práva*. s. 284

⁴ ZOULÍK, F. *Právní principy a procesní zásady*. In Boguszak J. a kol. *Právní principy, kolokvium*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999, s. 183

⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 73-82

stanovení takového soustředění na pevný bod do řízení jednoznačně dochází k prolomení zásady jednotnosti řízení za účelem jeho uryhlení. Koncentrace však působí kontradiktorně i k další zásadě, kterou je zásada materiální pravdy. Její obsah nebyl v rámci historického vývoje civilního procesu vždy totožný a v období vrcholného socialismu byla dokonce postavena do role principu.⁶ V tomto období bylo jakékoli působení koncentračních prvků v rozporu s cílem civilního procesu, tedy zjištěním skutečnosti a naplněním materiální pravdy. Dnešní podoba zásady materiální pravdy je však jiná. Projevuje se prostřednictvím § 153 odst. 1 OSŘ.⁷ Zásady a principy mají dostatečné množství odlišných znaků, avšak zásadní aspekt mají totožný. Tím je jejich schopnost předem udávat charakter právních vztahů nebo i postupu soudu během řízení. Vzájemné vyvažování kontradiktorních procesních zásad by v každém případě mělo vyústit ve spravedlivé rozhodnutí.

2.2) Pojem koncentrace řízení

2.2.1) Obecně k pojmu koncentrace

Koncentrace je jednou z procesních zásad mající za cíl urychlit civilní řízení. „*Koncentrací řízení rozumíme navození skutkového a důkazního stopstavu ze zákona, který účastníkům, s výjimkou případů výslovně stanovených zákonem, nadále zabraňuje v řízení uplatňovat další skutečnosti a důkazy.*“⁸ Uvedenou definicí lze však pokrýt pouze případy koncentrace v pravém slova smyslu, resp. obecný režim koncentrace ve smyslu ust. § 114c odst. 5, § 118b odst. 1 a § 119a OSŘ úzce propojený se zásadou projednací. Pokrýt uvedenou definicí zvláštní režimy koncentrace (kvalifikovaná výzva dle § 114b OSŘ, fiktivní rozsudek pro uznání dle § 153 odst. 3 OSŘ, námitky proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu dle § 175 OSŘ) by bylo zcela zavádějící. Vymezením jednotlivých institutů koncentrace zvláštního režimu se budu zabývat v samostatné kapitole.

Pokud mluvíme o koncentraci řízení, je nutné si uvědomit, že se vztahuje jen na řízení sporná, ovládaná zásadou dispoziční a projednací a v řízení

⁶ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu.* Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 62

⁷ „*Soud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu.*“

⁸ SVOBODA, K. *Dokazování.* Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 156. Svoboda v definici uváděl i dříve zavedenou možnost navození „stopstavu“ z rozhodnutí soudu (soudcovská koncentrace), která byla v době vydání publikace stále ještě aktuální. Pozdějším posílením zákonné koncentrace novelou z. č. 7/2009 Sb. byla soudcovská koncentrace bez náhrady zrušena.

nesporném nemá s ohledem na jeho průběh a zásady, kterými je ovládáno, místo.⁹ Zásada koncentrační neboli soustředovací je jednou z procesních zásad, jež se vyskytuje nejen v řízení občanskoprávním, ale např. i v řízení správním. Svým urychlujícím charakterem naplňuje zásadu formální pravdy, kterou se rozumí, „*takový formalismus procesu, který je založen na dodržení určitých forem, podle nichž je dán výsledek procesu, který buď je, nebo není v souladu se skutečností*“.¹⁰

2.2.2) Zásada koncentrační a zásada legálního pořádku

Většina publikací pojednávajících o procesních zásadách vykládá zásadu koncentrační synonymně se zásadou legálního pořádku i zásadou eventuální¹¹ a považuje je za jednu a tu samou civilněprocesní zásadu jen s odlišnou terminologií. Pro účely této práce považuji za zavádějící vycházet z takto zjednodušeného přístupu a i přesto, že je mezi uvedenými zásadami úzký vztah, se domnívám, že je jejich rozlišení nezbytným předpokladem ke správnému pochopení zásady koncentrační.

Zásada legálního pořádku je co do povahy obecnější, nežli zásada koncentrační. Rozděluje řízení na jednotlivé úseky, během nichž musí být provedeny jen zákonem předepsané procesní úkony pod následkem jejich prekluze. Vztahuje se jak k procesním úkonům soudu, tak procesním úkonům účastníků řízení¹² a jednoznačně lze říci, že značně omezuje dispozici předmětem řízení i jeho průběhem a v konečném důsledku i plné projednání věci. Uvážení soudu, jakým směrem vést řízení, aby bylo co nejefektivnější, je na tomto místě nepřípustné.

Dle uvedeného je tak zřejmé, že zásada koncentrační, která procesní úkony účastníků soustřeďuje do jednotlivých úseků v řízení pod sankcí jejich prekluze, bezesporu naplňuje zásadu legálního pořádku, resp. je jejím nejdůležitějším prvkem. I přesto je však nelze ztotožňovat, jelikož koncentrační zásada omezuje v

⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací.* Praha: Linde, 2014. s. 336

¹⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací.* Praha: Linde, 2014. s. 80

¹¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací.* Praha: Linde, 2014. s. 78

HORA, V. *Učebnice civilního práva procesního.* Praha: Všehrd, 1947. s. 211

¹² HAMULÁKOVÁ, K.: *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení.* Praha: Leges, 2010. s. 27

činnosti jen účastníky a nikoli soud.¹³ Koncentrační zásada dopadá na procesní úkony soudu, pokud soud postupuje podle § 120 odst. 2 OSŘ. Soud nemůže do řízení vnést takové důkazy, které by neměly oporu v účastníky uvedených tvrzeních do okamžiku koncentrace.

2.3) Druhy koncentrace

Do nedávna existovaly dva druhy koncentrace, jejichž rozlišení se váže na iniciátora jejich uplatnění v řízení. Jedná se o dnes již zrušenou návrhovou koncentraci a koncentraci zákonnou, uplatňující se v řízení hned na několika místech. Pod zákonnou koncentraci spadají veškerá ustanovení, která účastníky nutí k činnosti, resp. jim přímo stanoví okamžik, k němuž mohou před soudem předkládat svá tvrzení a navrhopvat k nim důkazy. Tzv. „stopstav“ je v tomto případě navozen ex lege k předem přesně vytyčenému okamžiku v průběhu řízení a je v současné době uplatňován v českém civilním sporném procesu. K návrhové koncentraci nedochází přímo ze zákona a o zavedení skutkového a důkazního „stopstavu“ rozhoduje soud na návrh účastníka při nečinnosti druhé strany. Návrhová koncentrace ve smyslu § 118c OSŘ zavedená z. č. 30/2000 Sb. tak jednoznačně byla znakem jednotnosti řízení, resp. arbitrárního pořádku¹⁴ a po jejím zrušení a posílení zákonné koncentrace musíme chtět nechtět dojít k závěru, že dominantní postavení zásady jednotnosti řízení je oslabeno.

Setkat se můžeme i s dělením koncentrace na zralou a předčasnou.¹⁵ Rozdíl spočívá v tom, k jakému okamžiku v řízení je „stopstav“ nastolen. Předčasná koncentrace nastává v průběhu řízení a zpravidla tedy neumožňuje plné projednání věci. Naopak koncentrace zralá do průběhu řízení nezasahuje a nastává až po úplném projednání věci na konci řízení.

2.4) Princip hospodárnosti řízení

Účelem koncentrace je docílit účinné a rychlé ochrany práv účastníků ve smyslu § 6 OSŘ. Aby mohly být naplněny ústavní požadavky na hospodárnost procesu dle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, je nezbytné náležitě jednat připravit a vyžadovat po účastnících součinnost se soudem. Nelze tedy veškerou odpovědnost za rychlou a účinnou ochranu práv vkládat na bedra

¹³ HAMULÁKOVÁ, K.: *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010, s. 27

¹⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. et al. *Civilní právo procesní*, 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 164

¹⁵ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 157

soudu.¹⁶ V tomto smyslu vystupuje i koncentrace, která do jisté míry omezuje práva účastníků disponovat s řízením a nutí je tak, aby v určité době jednali pod následkem sankce, že k později uvedeným tvrzením a důkazům nebude soud přihlížet. Závisí tak na konkrétním případě, jeho složitosti, řádné přípravě jednání a rovněž činnosti účastníků, zda dojde k naplnění efektivního rozhodování soudu.¹⁷ Občanský soudní řád upravuje konkrétní urychlovací instituty, jež je soud povinen dodržovat (koncentrace zákonná a fiktivní rozsudek pro uznání) a dále instituty, jejichž využití je na uvážení soudu (kvalifikovaná výzva, přípravné jednání, rozsudek pro zmeškání a byla jím i koncentrace návrhová).

2.5) Princip rovnosti účastníků řízení

Rovnost je upravena v našem právním řádu jakožto obecný princip v čl. 96 Ústavy a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Aby se dalo říci, že je řízení spravedlivé, je nutné rovnoprávnost účastníků do řízení promítnout a dále její přítomnost zajišťovat. V oblasti sporného civilního řízení ovládaného zásadou projednací je povinností soudu poskytnout účastníkům možnost plnit základní účastnické povinnosti (tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhnout důkazy) ve stejném rozsahu k projednávané sporné otázce.¹⁸ Soud musí respektovat zásadu rovnosti taktéž v případě, kdy v řízení postupuje podle svého uvážení a veškerá ustanovení OSŘ vykládat tak, aby nebyl některý z účastníků bezdůvodně znevýhodněn.¹⁹ Z uvedeného lze dovodit, že koncentrace musí být vždy provedena takovým způsobem, aby byly zachovány rovné procesní podmínky pro obě strany sporu. Rovněž poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ musí soud ve stejném rozsahu plnit ve vztahu k oběma stranám sporu.

2.6) Princip předvídatelnosti soudního rozhodování

Jeden z aspektů předvídatelnosti soudního rozhodování je obsažen v § 13 NOZ, jenž svým charakterem představuje normu práva procesního, když uvádí následující pravidlo: *„Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných*

¹⁶ Winterová výslovně uvádí, že „zdlouhavost vždy nelze přičítat soudu.“ viz. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací. Praha: Linde, 2014. s. 336

¹⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Hradecký proti ČR z 5. 10. 2004

¹⁸ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář – kniha I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 107

¹⁹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 65

znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky." Soudy naplňují uvedené pravidlo zejména upozorněním na právní úpravu, předestřením stanovisek Nejvyššího soudu a rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek týkajících se věci dle § 99 odst. 1 OSŘ. To vše má soud činit s cílem dosáhnout smírného vyřešení sporu. O smír má soud usilovat po celý průběh řízení. Soud předestře účastníkům taková rozhodnutí nižších a vyšších soudů, která mají s projednávaným sporem shodné prvky a která by mohla sloužit soudu jako vzor pro rozhodnutí dosavadně vylíčeného předmětu sporu. „*V případě, že je v řízení odkazováno na pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně, měl by soud prvního stupně při zjištění, že rozhodnutí vychází z obdobného skutkového základu, jako je nyní řešená věc, buďto se s tímto odkazovaným rozhodnutím (s jeho právním názorem) ztotožnit anebo vyložit, pro jaké (konkrétní) důvody vyložený právní názor nelze akceptovat.*“²⁰ Tyto důvody musí být součástí odůvodnění meritorního rozhodnutí soudu prvního stupně.

Princip předvídatelnosti rozhodnutí je upraven dále v § 6 OSŘ, avšak jeho zde uvedená konstrukce je na první pohled takřka nic neříkající. Musí být proto vykládána v souvislosti s dalšími ustanoveními upravujícími postup soudů v civilním řízení. Nejenže soud účastníkům odhaluje právní hledisko na obdobnou věc projednávanou jinými soudy, ale rovněž jim během řízení musí sdělit své stanovisko, pokud z dosavadního průběhu řízení vyvodí závěr, že právní pohled účastníka je odlišný od jeho právní kvalifikace na základě dosud vylíčených skutečností a navržených důkazů. Soud tedy musí postupovat podle § 118a odst. 2 OSŘ. V další části práce se budu zabývat i dalšími prvky speciální poučovací povinnosti podle § 118a odst. 1 a 3 OSŘ. Poučovací povinnost soudu plní svůj význam i ve vztahu k urychlení řízení a zachování rovnosti mezi stranami sporu, kdy jedna z nich je zastoupena odborníkem na právo a tudíž zvýhodněna.²¹

²⁰ Pavel Vrcha, soudce NS České republiky. In: vrcha.webnode.cz [online]. [navštíveno dne 4. 3. 2016]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/k-previdatelnosti-soudniho-rozhodovani/>

²¹ WAGNEROVÁ, E. , ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 779 - 780

3) Historický vývoj koncentrace v českém právním řádu

3.1) Koncentrace řízení ve feudálním a absolutistickém období

Svůj výklad ohledně působení koncentrační zásady na našem území započnu v dobách dřívějších, kdy ještě český stát byl součástí České koruny a později Rakouska-uherska a poté navážu na dobu po pádu absolutismu a vytvoření samostatného socialistického Československého státu. V době feudalismu se ještě nerozvinula zásada rovnosti a průběh řízení byl ve všech věcech jednotný. Spor probíhal hlavně ve prospěch žalobce, jenž měl důkazní iniciativu a obrana žalovaného byla značně omezena. Protidůkaz se zásadně nepřipouštěl.²² Žalovaný tak byl v řízení odkázán pouze na možnost podstoupení ordálu a očištění se z namítaného prohřešku, z čehož vyplývá, že zásada kontradiktornosti nebyla rovněž rozvinuta. Koncentrace nastávala jen ve vztahu k žalobci, a to ke konci přípravného řízení.²³ Řízení bylo děleno na fáze, což posilovalo zásadu legálního pořádku.

Absolutistický proces vykazoval i nadále znaky legálního pořádku. Civilní proces je upraven Josefským soudním řádem z roku 1781. V civilním procesu se do popředí dostává zásada rovnosti, jež významně ovlivňuje charakter do té doby nespravedlivého procesu. Žalovaný se ujímá iniciativy a jeho stanoviska jsou soudem rovněž zvažována. Koncentrace nastává ke konci fáze přednesů, značící se písemnou formou a její prolomení bylo shodně jako v kanonickém právu předpokládáno k zachování úplnosti řízení a projednání těch přednesů, které by napomohly k vynesení spravedlivého rozhodnutí.²⁴ Taktéž byla zavedena koncentrace ke konci řízení a nové skutečnosti a důkazy nemohly být v odvolacím řízení uplatňovány.²⁵

Zásadní změnu v koncepci civilního řízení provedl Rakouský občanský soudní řád z roku 1895, jenž vytvořil proces ovládaný zásadou jednotnosti řízení a arbitrárního pořádku.²⁶ Poprvé nebylo za existence civilního procesu řízení děleno

²² FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 32

²³ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 175

²⁴ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 38

²⁵ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 41

²⁶ JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. *Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století*. s. 19 in Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých

na fáze. Tento trend se zachoval až do současnosti. Prvek koncentrace zůstal přítomen při vydání kontumačního rozsudku.²⁷ Nové důkazy jsou v opravném řízení povoleny.²⁸ Soudce může průběh řízení přizpůsobit konkrétnímu sporu, aniž by se musel řídit vytyčenými fázemi. Prvek formální pravdy nalézáme např. u nesporných pohlášení a tvrzení stran, jež nebylo třeba dokazovat a skutkový stav v těchto případech zjišťován nebyl.²⁹ Zde ustupuje jinak dominantní zásada materiální pravdy do pozadí.

3.2) Koncentrace v civilním procesu v období socialismu do roku 1989

Československá republika přijala po svém vzniku právní řád Rakousko-uherska a v důsledku nepříznivého společenského dění došlo k jeho změně až v polovině 20. století. Vzorem se mu stal sovětský občanský soudní proces.³⁰ V první řadě je důležité zmínit zákon o zlidovění soudnictví č. 319/1948, jenž vymezuje jako účel řízení zjištění materiální pravdy.³¹ Cílem této zásady je v období socialismu zjištění skutečného stavu věci. Přijmout bez prověřování skutková tvrzení za svá a vydání rozsudku prozmeškání bylo znemožněno.³² Na úkor materiální pravdy by jednoznačně bylo působení koncentrace a proto je v rámci opravného řízení stranám umožněno přednášení novot.³³

Na tento zákon navazuje občanský soudní řád č. 142/1950. Jím upravený proces rovněž vychází ze zásady jednotnosti řízení a směřuje k naplnění materiální pravdy, což dokládá ust. § 1 odst. 2 věty druhé zákona, který uvádí, že „(Soud) dbá všestranně o to, aby byl zjištěn skutečný stav věci a spravedlivým rozhodováním upevňuje socialistickou zákonnost a vychovává občany k plnění jejich občanských povinností.“ V té době sílící význam materiální pravdy

zemích a na Slovensku. Sborník příspěvků ke 140. výročí rakousko-uherského vyrovnání. Eds. Karel Schelle – Ladislav Vojáček, KEY Publishing s.r.o., Ostrava, 2007, s. 100-107

²⁷ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 47

²⁸ JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. *Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století*. s. 22 in Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku. Sborník příspěvků ke 140. výročí rakousko-uherského vyrovnání. Eds. Karel Schelle – Ladislav Vojáček, KEY Publishing s.r.o., Ostrava, 2007, s. 100-107

²⁹ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 510

³⁰ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 60

³¹ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 632

³² FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 60

³³ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 633

dokazuje rovněž její zakotvení na ústavní úrovni.³⁴ Civilní řízení bylo ovládáno ve většině sporů zásadou projednací a v některých sporech a všech nesporech zásadou vyšetřovací.³⁵ Povinnost tvrzení a důkazní mají ve sporném řízení v první řadě jeho účastníci. Důkazní povinnost soudu nastává za předpokladu, že je provedení dalších důkazů pro řízení důležité.³⁶ V souladu se socialistickým smýšlením vycházejícím z odstranění protichůdnosti mezi soudem a stranami je třeba vnímat součinnost stran a soudu při zjišťování skutkového stavu jako náplň zásady projednací.³⁷ Jediný znak koncentrace můžeme spatřit v námitkách proti směnečnému a platebnímu rozkazu, jejichž uplatnění nebylo po marném uplynutí tří denní lhůty k jejich podání nadále umožněno.³⁸

Postupným chronologickým výkladem jsem se dostala až k v současné době účinnému občanskému soudnímu řádu, z. č. 99/1963 Sb., jež ve své původní koncepci vycházel z podoby civilního řízení upraveného jemu bezprostředně předcházejícími zákony. Zprvu socialistický charakter však byl v důsledku mnohačetných novelizací OSŘ značně proměněn, a to zejména po roce 1989. Terminologicky se procesní zásady nezměnily, jejich obsah bylo každopodátně zapotřebí transformovat tak, aby odpovídal novým společenským požadavkům. Největší problém nalézám v nejasném obsahu zásady projednací, jelikož „zákonodárce vycházel z jednotného principu projednacího pro všechna řízení“³⁹, tedy jak pro řízení sporné, tak nesporné. Obsahem zásady projednací byla v době vzniku OSŘ součinnost soudu s účastníky, stejně jak tomu bylo v zákonech bezprostředně mu předcházejících. Zavedení koncentrační zásady by znamenalo omezování soudu ve vyšetřování, což by bylo s ohledem na zjištění skutečného stavu věci, jež zákon klade za cíl civilního soudního řízení, zcela neefektivní. Na podporu zásady materiální pravdy se i v odvolání stále uplatňovala úplná apelace. Nemyslitelnou se koncentrace stala i nadále v průběhu řízení a také při nečinnosti jedné ze stran, kdy zákonodárce ponechal soud stále bez možnosti vydat rozsudek pro zmeškání. Znakem formální pravdy a prvkem koncentrace byla jen

³⁴ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 62

³⁵ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 63

³⁶ Tamtéž, s. 65-66

³⁷ ŠTAJGR, F. *Občanské právo procesní*. 2. část. přepr. vyd. Praha: Orbis, 1968. s. 85

³⁸ HAMULÁKOVÁ, K.: *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010. s. 37

³⁹ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásada a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 69

odpovědnost za včasné uplatnění námitek proti směnečnému a šekovému platebnímu rozkazu jak tomu bylo již dříve.⁴⁰

3.3) Uplatňování koncentrace v civilním procesu po roce 1989

Řada novelizací se váže k období po pádu režimu v roce 1989, kdy Československo přestalo vystupovat jako socialistický stát a mohlo se tedy oprostít od zásad stojících na úzkém vztahu společnosti a jednotlivce, tedy zejména na bezvýjimečném prosazování zásady materiální pravdy v jejím původním významu na úkor dispozičních práv účastníků řízení. Do řízení jsou postupně včleňovány procesní instituty naplňující svým urychlujícím charakterem zásadu formální pravdy. V první řadě byly do řízení zavedeny dva procesní instituty znemožňující plné projednání věci. Jedná se o rozsudek pro zmeškání, který soud vydá při nedostavení se žalovaného k nařízenému jednání a rozsudek pro uznání, který bude vydán pokud žalovaný dobrovolně žalobcův nárok uzná. Důvodová zpráva k z. č. 171/1993 Sb., předpokládá, že se ve sporném řízení zásada materiální pravdy nadále neuplatňuje a je vůdčí zásadou pouze pro řízení nesporná.⁴¹ Tento názor je přijatelný za předpokladu, že budeme nad materiální pravdou nadále chybně uvažovat jako nad zjištěním skutečného stavu. Je nutné si uvědomit, že obsah materiální pravdy se zúžil a její dnešní pojetí je vyjádřeno jako dle § 153 odst. 1 OSŘ. Za nejdůležitější novelizace považují ve vztahu k tématu této práce z. č. 30/2000 Sb. a z. č. 7/2009 Sb.

3.3.1) Velká novela OSŘ (z. č. 30/2000 Sb.)

Tato novela sloužila jako prerekodifikační snaha o seznámení se veřejnosti s procesními instituty, na nichž zákonodárce plánuje vybudovat nové civilní právo procesní směřující hlavně k urychlení řízení a účinné ochraně práv účastníků. Impulsem k vydání této novely byl rovněž plánovaný vstup ČR do EU a to v tom smyslu, aby byly české soudy schopné zvládnout nárůst jimi projednávaných případů.⁴² Jedním z nových institutů je příprava jednání, která byla však již zavedena dříve, avšak postup soudu v rámci přípravy jednání byl prostřednictvím této novely v ust. § 114a a 114b OSŘ dále rozšířen. Zákonodárce, za účelem donucení žalovaného k součinnosti, zavádí v ust. § 114b OSŘ kvalifikovanou výzvu.

⁴⁰ HAMULÁKOVÁ, K.: *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010. s. 39

⁴¹ Důvodová zpráva k z. č. 30/2000 Sb.

⁴² Důvodová zpráva k z. č. 30/2000 Sb.

Obecný režim koncentrace byl zákonem zaveden ke konci prvního jednání, avšak jen v některých zde upravených sporech (§ 118b OSŘ ve znění z. č. 30/2000 Sb.) a v ostatních projednávaných věcech docházelo ke zkoncentrování až na konci řízení (§ 119a OSŘ). Koncentrace návrhová byla upravena v ust. § 118c OSŘ pro případ, kdy dochází v řízení k průtahům nečinností jedné strany, za předpokladu, že druhá strana zkoncentrování navrhne.

3.3.2) Souhrnná novela OSŘ (z. č. 7/2009 Sb.)

Souhrnnou novelou došlo k zavedení koncentrace ke konci přípravného jednání. „*Přípravné jednání je faktickou alternativou standartního prvního jednání*“ (§ 114c odst. 4 a § 118b odst. 1) a pokud neproběhne, tak dochází ke koncentraci na konci prvního jednání. Koncentrace se nově vztahuje na všechny projednávané věci. Novelizace zrušila koncentraci návrhovou, jelikož se zákonodárce ne zcela správně domníval, že jí již není po posílení koncentrace zákonné třeba.⁴³ Prvek návrhové koncentrace zůstal dle Winterové zachován při stanovení soudcovské lhůty k doplnění skutečností a důkazů na návrh účastníka.⁴⁴ Zde se však nejedná o postup vynucující si splnění povinností včas a chránící před liknavostí, ale právě naopak. Zákonodárci šlo pravděpodobně o to, aby strany nebyly brzkou koncentrací zbytečně zaskočeny a stihly uvést včas vše podstatné, což však paradoxně řízení prodlužuje.

Institut fiktivního uznání se nově uplatní nikoli jen jako důsledek nereagování žalovaného na kvalifikovanou výzvu, ale jednak jako důsledek nedostavení se žalovaného k přípravnému jednání. Nová forma rozsudku pro uznání se svými znaky podobá rozsudku pro zmeškání vydávanému v případě nepřítomnosti žalovaného u prvního jednání. Odlišné znaky se projeví při naplnění podmínek k jejich vydání, kdy soud je ze zákona povinen vydat rozsudek pro uznání, avšak vydání rozsudku pro zmeškání závisí na jeho uvážení.

V téměř nezměněné podobě zůstalo do současnosti ust. § 120 odst. 2 OSŘ, jenž soudu povoluje provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Toto ustanovení významně zasahuje do projednací zásady ovládající sporné řízení, jejím obsahem již není součinnost soudu s účastníky, ale povinnost účastníků

⁴³ Důvodová zpráva k z. č. 7/2009 Sb.

⁴⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. A kol. *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 337

tvrdit rozhodné skutečnosti a nabízet k nim důkazy.⁴⁵ Soud již nenesé břemeno důkazní a v jeho oprávnění provádět důkazy, které nebyly ani jednou ze stran navrženy, shledávám narušení spravedlivého procesu. Pokaždé, kdy soud provede nenavržený důkaz, podpoří nebo naopak vyvrátí tvrzení jedné či druhé strany a v konečném důsledku tak ovlivní výsledek sporu, což by činit neměl.⁴⁶ Soud by měl v zájmu nenarušení zásady rovnosti mezi účastníky řízení přistupovat k provedení dalších důkazů obezřetně a jen v případech zákonem výslovně stanovených.

⁴⁵ Břemeno tvrzení a důkazní přešlo ze soudu na účastníky novelou z. č. 171/1993 Sb.

⁴⁶ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 69

4) Obecný režim koncentrace

4.1) Koncentrace podle § 114c odst. 5 OSŘ

4.1.1) Obecně o koncentraci ke konci přípravného jednání

Přípravné jednání bylo do civilního procesu zavedeno novelou z. č. 59/2005 Sb. Účinky koncentrace ke konci přípravného jednání však zákonodárce zakotvil až novelou z. č. 7/2009 Sb. Koncentrace ke konci přípravného jednání je vyjádřena v ust. § 114c odst. 4 OSŘ, kde je výslovně uvedeno, že účastníci mají možnost splnit svoje procení povinnosti uvedené v odstavci třetím téhož ustanovení jen do konce přípravného jednání. Z důležitých důvodů soud poskytne účastníkům lhůtu v maximální délce 30 dnů k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodujících pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. Vzhledem k tomu, že „koncentrace se vztahuje na skutkové okolnosti, které jsou mezi účastníky sporné nebo pochybné, a tedy jsou předmětem tzv. procesního dokazování“⁴⁷, není jasný záměr zákonodárce ohledně výslovného nastolení stopstavu vůči dalším procesním povinnostem uvedeným v § 114c odst. 3 OSŘ, jelikož tyto další procesní povinnosti nemusí být mezi stranami sporné a pochybné. Většinou se bude jednat o povinnosti ukládané účastníkům soudem, jejichž nesplnění však nelze považovat za neunesení břemena tvrdit či dokazovat (ediční povinnost, vysvětlovací povinnost). Nedůslednost zákonodárce v tomto směru překonala judikatura: Nejvyšší soud vyslovil, že koncentrace se skutečně vztahuje jen na ty skutečnosti, ohledně nichž má účastník povinnost tvrzení a ty důkazy, ke kterým se váže povinnost důkazní.⁴⁸

Lhůtu k dodatečnému vyličení rozhodných skutečností a navržení důkazů však soud poskytne pouze na žádost některého z účastníků, přičemž během této lhůty mohou při zachování rovného postavení mezi účastníky řízení doplňovat svá tvrzení a navrhopvat důkazy rovněž všichni ostatní účastníci. Ke koncentraci dojde uplynutím této dodatečné lhůty vůči všem účastníkům ke stejnému okamžiku. K tomu, aby koncentrace takto nastala je třeba poučení o formální podstatě podle ust. § 114c odst. 5 OSŘ. Poučení o formálních účincích koncentrace však nepostačí, což potvrdil Nejvyšší soud, když uvedl, že pokud nedošlo k poučení účastníka podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ, může tento účastník vyličit skutečnosti a

⁴⁷ SVOBODA, K. ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporná řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 234

⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010

označit důkazy i po formálním zkoncentrování.⁴⁹ Dále je nutné o navození skutkového a důkazního stopstavu poučit dle § 114c odst. OSŘ jednak při předvolání k přípravnému jednání, jednak na jeho konci.⁵⁰

4.1.2) Předpoklady nařízení přípravného jednání

Přípravné jednání může soud nařídit za kumulativního splnění následujících podmínek:

- o věci není možné rozhodnout bez nařízení jednání,
- nebylo-li nebo nemůže-li být postupem podle § 114a odst. 2 jednání připraveno tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání,
- a nepostupoval-li podle § 114b.

Důležité je upozornit na to, že i když jsou tyto předpoklady splněny, soud musí zvážit, zda je nařízení přípravného jednání účelné. Bude při tom přihlížet zejména k tomu, co vyšlo do té doby v řízení najevo a jak aktivní jsou obě strany sporu. Ztotožňuji se s názorem, že postupem podle § 114b se rozumí nikoli jen vydání kvalifikované výzvy, ale rovněž její faktické doručení.⁵¹ Pokud tedy k doručení nedojde, může soud využít institut přípravného jednání. Na druhou stranu se domnívám, že pokud soud zjistí, že účastníku zřejmě nelze doručit do vlastních rukou kvalifikovanou výzvu, nebude možné mu doručit ani předvolání k přípravnému jednání, jež má být doručeno rovněž do vlastních rukou. V tomto případě by měl dospět k závěru, že nelze splnit podmínky k nařízení přípravného jednání a rovnou nařídit první jednání ve věci, aby zbytečně nedocházelo k průtahům v řízení.

4.1.3) Odročení přípravného jednání

Přípravné jednání by se mělo konat jen za předpokladu, že se k němu dostaví účastníci řízení, jelikož postup, kterého má soud během přípravného jednání využít, je vázán na součinnost s účastníky. Mimo jiné je má vyzvat k doplnění svých tvrzení rozhodných pro věc a návrhů na provedení důkazů k jejich prokázání. Vzhledem k tomu, že by soud měl v první řadě v součinnosti s účastníky zjistit, zda jsou splněny podmínky řízení a nechat je uplatnit veškeré námítky týkající se těchto podmínek (§ 114c odst. 2 písm. a OSŘ), může se stát,

⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1829/2011

⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010

⁵¹ JIRSA, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář – kniha I. Praha: Wolters Kluwer. 2014. s. 223

že během dne, na který bylo nařízeno přípravné jednání, se soud nestihne seznámit se stanovisky účastníků nebo pouze s jejich částí. V praxi se tento nedostatek projevuje nescetněkrát a je si ho vědom i Nejvyšší soud, který zkonstatoval, že přípravné jednání nelze vnímat časově, ale funkčně,⁵² čímž soudům umožnil považovat i odročené jednání stále za jednání přípravné. Při postupu podle § 119 OSŘ musí soud pamatovat na to, že odrok musí být vždy odůvodněn důležitými důvody a jeho libovolné užívání nepřichází v úvahu. Před odročením přípravného jednání soud účastníky nepoučí o formální podstatě koncentrace. Toto poučení zopakuje v obsahu předvolání k odročenému přípravnému jednání. Předvolat k tomuto odročenému jednání, jelikož jde stále o jednání přípravné, musí dle § 114c odst. 6 OSŘ všechny účastníky minimálně 20 dnů předem. Zákonodárce by měl v nejbližší době adekvátně reagovat na judikaturou přijímaný přístup k funkčnímu pojetí přípravného jednání a přizpůsobit tomu i dobu, kterou soud musí zachovat při předvolání k další fázi přípravného jednání. Odročování jednání při zachování zákonných lhůt by v konečném důsledku způsobilo značné průtahy v řízení. Průběh další části přípravného jednání musí soud přizpůsobit dosud provedeným úkonům a provést takové další úkony v součinnosti s účastníky, kterých je třeba k úplnému vylíčení skutkových tvrzení a důkazů. Soud bude muset rovněž zvažovat, zda strany nevyužívají možnosti navrhnout odročení jednání k jeho záměrnému protahování, aniž by skutečně měly co nabídnout.

Před stanoviskem Nejvyššího soudu se nabízelo také vyřešení krátkého časového úseku přípravného jednání prostřednictvím obsahově úzkého poučení dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ, jenž se nevztahovalo k dalším sporným bodům, s nimiž se soud dosud neseznámil a elegantně se tak vyhnul jejich zkoncentrování. Tento postup navrhoval soudu před zcela průlomovým náhledem Nejvyššího soudu na funkční pojetí přípravného a prvního jednání např. Svoboda (2009).⁵³ Nedostatek shledávám v rozdělení poučovací povinnosti dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ do několika fází před úplným zkoncentrováním, přestože se ho má účastníku dostát skutečně jen ve chvíli, kdy je to zapotřebí a nejpozději před zkoncentrováním.

⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010

⁵³ SVOBODA, K.: *Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže*, Bulletin advokacie 2009, č. 3, s. 22

4.1.4) Zkoncentrování ke konci přípravného jednání bez jeho odročení

Vzhledem k tomu, že zákonodárce výslovně neupravuje možnost přípravné jednání odročit a považovat ho za stále jedno a to samé jednání ve vztahu k okamžiku koncentrace, bezpochyby předpokládal, že vždy proběhne během jediného dne a na jeho konci, popřípadě po uplynutí dodatečné max. 30 denní lhůty, soud zkoncentruje. To však přichází v úvahu pouze za předpokladu, že soud během jediného dne stihne probrat s účastníky podmínky řízení a dostane se i k řešení sporných otázek nebo se bude jednat o skutkově a právně jednoduchý spor. Soudní praxe se s tímto problémem potýká nikoli výjimečně. Proto považuji za nezbytné posoudit, jak by mohlo být docíleno navození účinků koncentrace, aniž by bylo třeba přípravné jednání odročit.

4.1.4.1) Přizpůsobení postupu dle § 114a OSŘ

Shodují se s tvrzením, že zkoumání podmínek řízení by mělo být vyřešeno před nařízením přípravného jednání, stejně tak jako odstraňování nedostatků v tvrzeních účastníků.⁵⁴ Obě tyto činnosti by mohly být prováděny ve fázi písemné přípravy jednání. Pokud lze po žalobci žádat odstranění vad, které nejsou na překážku přijetí jeho návrhu, avšak soudu se může zdát jejich odstranění účelné pro další průběh řízení⁵⁵, neshledávám důvod k tomu, aby soud nemohl takto žalobce požádat i o doplnění podání ohledně dalších skutečností a důkazů upřesňujících předmět sporu a jeho žalobní nárok.

Soud je povinen dle § 103 OSŘ zkoumat podmínky řízení po celý průběh řízení. Proto se také k námitkám týkajících se podmínek řízení nevztahuje koncentrace. Jedná se o podmínky na straně soudu, na straně účastníků a překážku litispendence a rei iudicate. Soud tyto podmínky sice zkoumá z úřední povinnosti, avšak pokud je má v přípravném jednání zkoumat v součinnosti se stranami sporu dle § 114c odst. 3 písm. a) OSŘ, tuto jejich součinnost by jim měl umožnit již před zahájením přípravného jednání, resp. jim poskytnout poučení o tom, že mohou podat námitky týkající se podmínek řízení. Vyřešení splnění podmínek řízení ještě před zahájením přípravného jednání považuji za posun správným směrem sledující urychlení přípravného jednání. Soud by se tomuto postupu neměl vyhýbat, poněvadž by si tak ulehčil práci během přípravného jednání a

⁵⁴ JIRSA, J.: *Souhrnná novela občanského soudního řádu - příležitost ke změně*, Právní rozhledy, 2009, č. 6, s. 204

⁵⁵ DRÁPAL, L. a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I., § 1-200*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 276

věnoval by se v podstatě jen věcné stránce sporu. V úvahu na tomto místě přichází provedení přípravy jednání podle § 114a odst. 2 OSŘ prostřednictvím jiného soudního roku.⁵⁶ Soud by zde probral v součinnosti s účastníky podmínky řízení, popřípadě by se seznámil i se stanoviskem žalovaného a vzhledem k tomu, že jde o jednání, mohl by strany i poučovat podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ. Na konci jiného soudního roku by zvážil, zda je třeba ještě nařizovat přípravné jednání. Nabídnutý postup nepovažuji za znak legálního pořádku, poněvadž soud není povinen ho dodržet. Jde jen o možnost, jak získat co nejvíce informací ohledně předmětu a průběhu řízení od účastníků již po zahájení řízení.

4.1.4.2) Využití institutu kvalifikované výzvy

Ve věcech, kdy je třeba zjistit stanovisko žalovaného, které nebylo prozatím zjištěno nebo bylo zjištěno nedostatečně⁵⁷, je nezbytné vydat kvalifikovanou výzvu podle § 114b odst. 1 OSŘ, jenž po žalovaném pod následkem nepříznivého následku ve formě vydání fiktivního rozsudku uznání, vyžaduje včasné vyjádření se k meritu věci. Doručením kvalifikované výzvy je však soudu zapovězeno nařídít přípravné jednání. Zákodárce upřednostnil takovou úpravu pravděpodobně proto, že následky nevyjádření se k výzvě podle § 114b OSŘ a nedostavení se k přípravnému jednání jsou pro žalovaného totožné a nechce ho podrobit dvakrát po sobě možnému nepříznivému následku. Avšak toto odůvodnění nepovažují za dostatečné. Hamuláková a Křiváčková k této problematice uvádí, že soudu by mělo být ponecháno na volné úvaze, zda po využití institutu kvalifikované výzvy nařídí přípravné jednání.⁵⁸ S jejich přístupem se ztotožňuji, jelikož soud ve chvíli vydání kvalifikované výzvy nemůže vědět, jak účinná bude, tedy nemůže přepokládat, jak obšírně se k ní žalovaný vyjádří. Proto bych podmínku určující provedení přípravného jednání koncipovala následovně: „...nebylo-li nebo nemůže-li být postupem podle § 114a odst. 2 ani podle § 114b odst. 1 jednání připraveno tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání...“ Soud je tak omezen ve výběru mezi dvěma instituty ve chvíli, kdy nemá dostatek informací, aby si mohl vybrat správně. Navrhuji tedy zvážit, zda zejména v průběhu jednání neposílit postavení soudu směrem k jeho volnější úvaze a umožnit mu postupovat zcela bez zákonných omezení.

⁵⁶ Ustanovení § 18 z. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁵⁷ Postupem podle § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ

⁵⁸ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K. *Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe*, Právní rozhledy, 2010, č. 12 s. 441

4.1.4.3) Zavedení dokazování do fáze přípravného jednání

Nepochybným nedostatkem koncentrace zavedené ke konci přípravného jednání je to, že během tohoto jednání nemůže soud přistoupit k procesnímu dokazování. Je tedy odkázán jen k tomu, aby účastníci vyličili vše podstatné pro rozhodnutí sporu, přičemž k prokázání jejich tvrzení slouží fáze dokazování, oddělená od přípravného jednání okamžikem koncentrace. Právě proto, že zákonodárce nařizuje soudu koncentrovat ještě před tím, než je mu umožněno dostatečně zjistit skutkový stav, resp. provést dokazování, musí být koncentrace ke konci přípravného jednání považována za předběžnou.⁵⁹ Tuto předběžnost nevyřešila ani možnost odroku přípravného jednání. Nejenže bych navrhovala do přípravného jednání zavést provedení procesního dokazování, pokud zbyde na jeho provedení soudu čas⁶⁰, ale rovněž bych se nebránila výslovnému zakotvení možnosti ve věci samé rozhodnout za předpokladu, že bude skutkový stav dle provedených důkazů dostatečně zjištěný.

4.1.5) Průběh přípravného jednání

Podle úspěšnosti přípravy jednání, jenž záleží na míře seznámení se soudem s předmětem sporu, zvážení jeho složitosti a při kumulativním splnění shora uvedených podmínek, soud nařídí přípravné jednání. K přípravnému jednání je třeba účastníky předvolat s 30 denním předstihem. Již v samotném předvolání by měl soud poučit podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ toho účastníka, který dosud nesplnil povinnosti tvrzení a důkazní, že tak má učinit během přípravného jednání, jinak mu hrozí neúspěch ve sporu. Dále musí soud v předvolání obě strany poučit o formální podstatě koncentrace dle § 114c odst. 3 OSŘ.

Obsahovou složku jednání, za předpokladu, že podmínky řízení byly vyřešeny ještě před nařízením přípravného jednání, tvoří v první řadě zjištění, zda některá tvrzení jsou mezi stranami shodná, resp. nesporná a může je tedy brát jakožto svá skutková zjištění a teprve poté se věnovat sporným otázkám. Názory na to, zda účastníci mohou učinit svá shodná tvrzení po koncentraci nespornými, se mezi procesualisty liší, avšak v poslední době se valná většina z nich přiklání k tomu, že odvolat svá shodná tvrzení po koncentraci nelze.⁶¹ Soud se neztotožní se

⁵⁹ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 161

⁶⁰ SVOBODA, K. Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporná řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 210

⁶¹ JIRSA, J.: *Proč bychom se souhrnné novely báli? (aneb – existuje řada dobrých důvodů, abychom se na ni těšili)*, Bulletin advokacie, 2009, č. 6, s. 21

shodnými tvrzeními účastníků a podrobí je procesnímu dokazování, domnívá-li se, že nejsou pravdivá.⁶² Další postup soudu spočívá ve snaze vyřešit spor uzavřením a schválením smíru. Pokud tento postup nebyl úspěšným, soud přikročí k projednání sporných otázek.

4.1.6) Poučovací povinnost soudu dle § 118a OSŘ

Pokud během přípravního jednání vyjde najevo, že a) účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo je uvedl neúplně, předseda senátu jej podle § 118a odst. 1 OSŘ vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučil jej, o čem je má doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy, b) účastník dosud nenavrhнул důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej podle § 118a odst. 3 OSŘ, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy. Pokud však soud vyzývá účastníka k doplnění skutkových tvrzení, jednoznačně by ho měl vyzvat i k označení důkazů k těmto tvrzením podle b). Nelze od sebe oddělit povinnost (břemeno) tvrdit a povinnost (břemeno) prokazovat. Vzhledem k tomu, že by o důkazní povinnosti poučen nebyl, soud by ho musel o této povinnosti poučit dodatečně. Soud by měl být natolik obezřetný při poučování, aby nemusel svoji chybu dodatečně napravovat nebo aby se nestala odvolacím důvodem pro nedostatek poučení podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ, když soud k dodatečně uplatněným důkazům již nepřihlédne. Zbytečně by pak došlo k prodloužení řízení. Poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ nemusí soud využít, pokud si účastníci budou vědomi obsahu své povinnosti tvrdit a prokazovat a budou ji aktivně a v plném rozsahu plnit.⁶³ Nenastane tedy situace, kdy by vyličení tvrzení a navržené důkazů soud považoval za nedostatečné.

Strany břemeno tvrdit a prokazovat unesou jen za předpokladu, že uvádějí tvrzení významná pro rozhodnutí ve sporu a předloží k nim adekvátní důkazy dle § 101 odst. 1 písm. a) OSŘ. Zda jsou významná, musí posoudit soud a pokud se tvrzení a důkazy vztahují k právní kvalifikaci předmětu sporu neodpovídající právnímu názoru soudu na projednávanou věc, tj. nejsou pro konkrétní spor podstatná, musí soud účastníky vyzvat k doplnění takových dalších tvrzení a důkazů podle § 118a odst. 2 OSŘ, jenž by nahradily do té doby bezvýznamné či nedostatečné skutkové okolnosti a právní kvalifikaci by uvedly do stavu

⁶² LAVICKÝ, P., DVOŘÁK, B.: *Pro futuro*, Právní rozhledy 2015, č. 5, s. 153

⁶³ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 236

slučitelného s právním názorem soudu. Obsah poučení by však vždy měl mít povahu procesní v souladu a § 5 OSŘ. Pokud se soud přece jenom odhodlá k hmotněprávnímu poučení, musí vždy myslet na to, aby v jeho důsledku nebyl jeden účastník znevýhodněn. Soud může jedině v případě, že obě strany poučí citlivě a stejnou měrou, při tomto poučení zajít do oblasti hmotného práva.⁶⁴ Poučení soudu odkazující na § 101 odst. 1 OSŘ, s tím, že účastníci mají povinnost tvrdit a prokazovat ex lege po celou dobu řízení, aniž by jejich obsah upřesnil ve vztahu ke sporné otázce shledávám nedostatečným a porušujícím zásadu právní jistoty a předvídatelnosti soudního řízení. Pokud i přes některé z výše uvedených poučení dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ poučený účastník nedotvrdí nebo neprokáže vše podstatné, musí snést nepříznivý následek ve formě neunesení břemena tvrzení či důkazního břemena, který nastává okamžikem koncentrace.

Otázkou je, zda je možné v jednu a tu samou chvíli poučit k té samé sporné okolnosti obě strany a požadovat plnění povinnosti tvrdit a prokazovat po obou stranách zároveň. Tento postup dle mého nebude zcela v souladu se zásadou kotradiktornosti. Právě díky ní získává pojem spor svůj pravý obsah. Očekává se, že strany spolu budou skutečně doslova soupeřit o to, aby právě jejich tvrzení soud přijal jako nepochybné a druhá strana ho nemohla vyvrátit. Macura (1995) dělí břemeno tvrzení na abstraktní a konkrétní. Pod abstraktní břemeno můžeme dle jeho výkladu zařadit § 101 odst. 1 OSŘ. Konkrétní břemeno tvrzení podle něj spočívá v tom, že „každá procesní strana podle dosavadního skutkového přednesu druhé procesní strany musí uvést přesné, popřípadě nové skutečnosti. Konkrétní subjektivní břemeno se tedy kyvadlově pohybuje mezi oběma stranami.“⁶⁵ Uvedený výklad dopadá také na důkazní břemeno, které nelze od břemena tvrzení oddělit, pokud by účastník řízení chtěl ve sporu uspět. K unesení konkrétních břemen a v konečném důsledku i naplnění zásady kotradiktornosti přispívá soud hmotněprávním poučením dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ. Ztotožňuji se s názorem Svobody, že „povinnost reagovat na předběžné argumenty protistrany vzniká až ve chvíli, kdy tyto argumenty jsou nepochybné.“⁶⁶ Nepochybnými se však podle mého názoru stanou až ve chvíli, kdy budou prokázány navrženými důkazy. Tímto postupem bychom došli k závěru, že před procesem dokazování nelze oba

⁶⁴ JIRSA, J.: *Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami*, Právní rozhledy, 2011, č. 5, s. 153

⁶⁵ MACUR, J. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. Masarykova univerzita v Brně, 1995, s. 54

⁶⁶ SVOBODA, K. *Proč nefungují české koncentrace?*, Právní rozhledy, 2013, č. 22, s. 776

účastníky poučit dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ, což by znamenalo i nemožnost zkoncentrování. Podle současného pojetí poučovací povinnosti a koncentrace postačuje, že argumenty protistrany lze předpokládat za prokázané ve chvíli, kdy jsou podloženy důkazními návrhy.

Východisko z problematické situace poučování stran sporu ke sporné okolnosti ve stejný okamžik, lze nalézt v poučení soudu ve vztahu k nezatíženému účastníkovi o jeho budoucí povinnosti doplnit svá tvrzení a důkazy pro případ, že v tu chvíli konkrétními břemeny zatížená strana své břemeno tvrzení i důkazní unese.⁶⁷ Ale co když strana uvede takové skutečnosti, na něž druhá strana neumí reagovat, resp. není si jistá náplní svých povinností tvrdit a prokazovat? V zájmu zásady rovnosti je oprávněna po výzvě jedné strany k doplnění tvrzení a důkazů i druhá strana sporu doplnit svá tvrzení a důkazní návrhy, avšak lze to po ní spravedlivě žádat až po té, co se seznámí s obsahem vyjádřením protistrany. Pokud strana doplní svá tvrzení během soudem poskytnuté lhůty, avšak uvede další zcela nové rozhodné skutečnosti, soud již nebude mít až do dalšího jednání (které již nebude přípravným, poněvadž soud nepřistoupil k odročení) možnost druhou stranu poučit o novém obsahu její povinnosti tvrdit a dokazovat a uplynutím lhůty dojde ke koncentraci. I když se straně dostalo poučení podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ, obsahem se nevztahuje na povinnost strany adekvátně reagovat na nově uvedené skutkové okolnosti. Soud by pochybil, pokud by k dodatečnému vyjádření strany týkající se této sporné otázky nepřihlédl, ačkoli k němu došlo až po koncentraci. V zájmu zachování zásady rovnosti účastníků řízení neshledávám jiný postup přípustným.

4.2) Koncentrace ke konci prvního jednání ve věci

První jednání soud nařídí, pokud bude příprava podle § 114a odst. 2 OSŘ nebo podle § 114b odst. 2 OSŘ provedená tak, že soud bude zpravidla moci rozhodnout ve věci při jediném jednání. Z toho vyplývá, že účastníci byli při přípravě jednání aktivní a věc není skutkově ani právně složitá. Pokud nepředcházel prvnímu jednání postup dle § 114c OSŘ, koncentrace nastane dle § 118b odst. 1 OSŘ ke konci prvního jednání ve věci, popř. uplynutím lhůty soudem stanovené k doplnění skutkových tvrzení a důkazních návrhů, kterou soud nařídí,

⁶⁷ JIRSA, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 230

aniž by její poskytnutí musel účastník navrhovat, pokud dojde k závěru, že nebylo vylíčeno vše pro rozhodnutí podstatné.

Na konci prvního jednání musí soud účastníky řízení poučit o formální podstatě koncentrace stejným způsobem jako to učinil v předvolání k tomuto jednání.⁶⁸ Absencí takových poučení dojde k prolomení koncentrace. První jednání je v současné době vnímáno funkčně. Nejvyšší soud výslovně uvádí, že první jednání lze považovat za skončené až ve chvíli, když jsou nebo mohly být provedeny všechny úkony, které by účastníkům reálně umožnily včas a řádně splnit povinnost tvrzení a důkazní povinnost.⁶⁹ V přístupu Nejvyššího soudu shledávám východisko ze situace, kdy soud při prvním jednání nebo dalším jednání ve věci nestihne účastníkům poskytnout poučení dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ a následně zkoncentrovat. Koncentrace pak tedy nastává nikoliv k předem stanovenému okamžiku tak, jak to měl v úmyslu zákonodárce, při jejím zakotvení do sporného řízení, ale její účinky se vztahují až k okamžiku, kdy soud provede alespoň všechny úkony podle § 118 odst. 1 a 2 OSŘ.⁷⁰

Výhodu prvního jednání oproti přípravnému jednání shledávám v tom, že při prvním jednání soud může provádět dokazování. Věc může být skutečně tak jednoduchá, že se soudu podaří zkoncentrovat a vydat rozhodnutí při prvním jednání. Nezřídka však nastávají takové situace, kdy soud nemůže přistoupit k rozhodnutí, a to zejména proto, že skutkový stav nebude mít za dostatečně prokázaný a bude třeba provést další dokazování. Strana například navrhne provedení znaleckého posudku nebo jeho provedení po zjištěných skutečnostech uzná soud za vhodné a nařídí ho na další jednání.

Soud během prvního jednání může přistoupit k provádění dokazování až poté, co provede veškeré procesní úkony stanovené v § 118 odst. 1 a 2 OSŘ. Během provádění dokazování mohou nastat okamžiky, kdy se před koncentrací vylíčená skutková tvrzení a navržené důkazy ukážou zcela nedostatečnými. V zájmu předvídatelnosti soudního rozhodnutí musí soud postupovat vždy tak, aby se strany mohly vyjádřit ke všem novým okolnostem, jejichž vznik nebylo možné v průběhu předchozího jednání očekávat, ať již vyjdou najevo z jakéhokoli důkazního prostředku. Aplikovala bych na tuto situaci postup, jenž soudu stanoví,

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010

⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010

⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010

že má přihlížet ke všemu, co vyšlo při jednání najevo podle § 132 OSŘ. Soud zhodnotí, zda strana mohla vědět o této skutečnosti bez své viny a pokud nikoliv, poučí ji o tom, aby ohledně „nové“ skutečnosti doplnila svá tvrzení a důkazní návrhy podle § 118a odst. 1 a 2 OSŘ.

Koncentraci ke konci prvního jednání nepovažují na rozdíl od koncentrace ke konci přípravného jednání vzhledem k benevolentnější právní úpravě za tak rigidní. Soud totiž může na konci prvního jednání dospět k tomu, že nedošlo k úplnému vylíčení skutkových okolností nebo označení důkazů k jejich prokázání, aby mohl stranám poskytnout svůj předběžný názor na věc a rozhodne se, že jim ke splnění jejich základních procesních povinností poskytne dodatečnou lhůtu, aniž by o ní musel jeden z účastníků žádat. Uplynutím této lhůty dojde ke zkoncentrování. Poučí tedy obě strany o obsahu jejich povinnosti tvrzení a důkazní vzhledem k řešené sporné otázce podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ a sdělí jim, že tyto pro rozhodnutí podstatné skutečnosti a důkazy mohou uplatnit jen během poskytnuté lhůty, poněvadž jejím marným uplynutím nastanou účinky koncentrace. Nevyužiji-li této lhůty, dojde ke koncentraci ohledně té sporné otázky, k níž se vázalo poučení. Další skutečnosti a důkazy by strany mohly uplatňovat jen v rámci výjimek z koncentrace uvedených v § 118b odst. 1 OSŘ. Poučení podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ musí být při zachování rovnosti účastníků řízení provedeno do okamžiku koncentrace ve vztahu k oběma stranám sporu. Vyjde-li během lhůty stanovené oběma stranám k vyjádření najevo nová rozhodná okolnost z tvrzení jedné strany, musí soud umožnit reagovat na takovou novou okolnost i druhé straně. Bude ji tedy znovu poučovat k této nové skutečnosti při dalším jednání podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ.

Vzhledem k zavedené možnosti odročení jednání a zkoncentrování až v okamžiku soudcovského uvážení, se k této možnosti soud pravděpodobně přikloní spíše, než ke zkoncentrování a poskytnutí lhůty tak, jak mu to výslovně uvádí zákon, v důsledku čehož lze očekávat nárůst odročených jednání a na druhé straně pokles počtu poskytnutých lhůt. Pozitivním v přístupu Nejvyššího soudu shledávám jednoznačně prolomení rigidní koncentrace. Obávám se však toho, že jeho přijetím se původní koncepce zákonné koncentrace zcela změní a nemá již význam, jaký ji přisoudil zákonodárce.

4.3) Návrhová koncentrace dle již zrušeného § 118c OSŘ

Před nabytím účinnosti novely z. č. 7/2009 Sb. obsahoval občanský soudní řád výslovnou úpravu návrhové koncentrace v ustanovení dnes již bez náhrady zrušeného § 118c OSŘ. Šlo o to, že „*dochází-li v projednání věci k průtahům proto, že účastník je nečinný nebo že přes výzvy soudu nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo neoznačil potřebné důkazy, může soud, je-li to účelné a nejde-li o věci uvedené v § 120 odst. 2, na návrh jiného účastníka usnesením rozhodnout, že ve věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání nejpozději ve lhůtě, kterou určí, a že k později uvedeným skutečnostem a důkazům nebude přihlíženo*“ (§ 118c odst. 1 OSŘ). Zákon přitom soudu ukládal, aby takovou lhůtu stanovil v minimální délce 15 dnů. Odvolání proti usnesení nemohlo být přípustné, jelikož jde o usnesení, kterým se upravuje průběh řízení.⁷¹ Jeho přípuštění by jednoznačně svádělo k průtahům v řízení, což by neodpovídalo účelu návrhové koncentrace. Účinky koncentrace nemohly nastat dříve než bylo usnesení účastníkům doručeno do vlastních rukou.⁷² Účastníci nepřítomní jednání, při němž došlo k vydání koncentračního usnesení, se museli o stanovení prekluzivní lhůty ke splnění jejich povinnosti tvrdit a prokazovat v zájmu zachování předvídatelnosti soudního rozhodování a rovnosti stran rovněž dozvědět. Podmínění vydání usnesení návrhem účastníka znamenalo pro soud čekat, zda účastník tento dispozitivní úkon učiní. Soud byl tedy odkázán na aktivitu alespoň jednoho z účastníků, což ho v možnosti urychlit průběh řízení jen zbytečně omezovalo. Koncentrační účinky spojené s uplynutím lhůty se vztahovali rovněž na účastníka, který podal návrh na stanovení návrhové koncentrace. Odlišný přístup by způsobil zvýhodnění jednoho účastníka vůči ostatním, což nepřichází v spravedlivém procesu v úvahu.

Troufám si říci, že koncepce návrhové koncentrace zavedená novelou z. č. 30/2000 Sb. nebyla zdařilá. Zákonodárci však nelze upřít snahu o odstranění průtahů z řízení prostřednictvím vynucení aktivity účastníků a soudcovského uvážení. Negativně se stavím k jejímu krátkodobému užívání a následnému zrušení. Zákonodárce mohl modifikovat § 118c odst. 1 OSŘ, tak aby soud adekvátně reagoval na průtahy a taktizování účastníků podle vlastního uvážení

⁷¹ MICHNA, L. *Dosah novelizace o. s. ř. z roku 2000 pro advokacii*, Bulletin advokacie, 2003, č. 4 s. 37

⁷² BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 558

bez návrhu jednoho z nich.⁷³ Současný výklad přípravného a prvního jednání ve věci podávaný Nejvyšším soudem vykazuje na jednu stranu známky koncentrace nastolené z uvážení soudu, avšak ty nelze přeceňovat. Zákonná koncentrace sice výkladem Nejvyššího soudu již není stanovena na předem určený okamžik v řízení, ale po provedení zákonem stanovených proceňů úkonů k ní soud přistoupit musí, jinak by zcela ztrácela význam.

4.4) Koncentrace řízení podle § 119a OSŘ

Soud musí před vyhlášením rozsudku ve věci samé dle § 119a OSŘ účastníky přítomné na jednání poučit o tom, „že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a že důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí“. Problematický aspekt tohoto ustanovení shledávám v tom, že účastníci mohou uvádět nové skutečnosti a důkazy až do vyhlášení rozhodnutí, tudíž i po závěrečných přednesech, které slouží jako shrnutí stanoviska žalobce a žalovaného k předmětu sporu. Poučení bych navrhovala konstruovat tak, že by účastníky nutilo uvést vše pro rozhodnutí podstatné do konce závěrečných řečí. Při přijetí tohoto přístupu by odpadla účastníkům možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy v průběhu jednání odročeného jen za účelem vyhlášení rozhodnutí a na poslední chvíli zvrátit obsah soudem plánovaného rozhodnutí. Zákodárce by měl uvažovat o stanovení konkrétního okamžiku, do kdy mohou být novoty předkládány, přičemž poučení dle § 119a OSŘ by se muselo účastníkům dostat před přistoupením k závěrečným návrhům. Navrhovala bych tedy na konci jednání, které bezprostředně předchází závěrečným řečem, poučit účastníky podle § 119a OSŘ, s tím, že mohou uvádět nové skutečnosti a důkazy, samozřejmě jen v rámci výjimek z koncentrace dle § 118b odst. 1 OSŘ, až do skončení závěrečných řečí. Tímto způsobem však dochází k zavedení další koncentrace na předem stanovený okamžik v řízení. Vzhledem k tomu, že jde o okamžik následující po fázi dokazování a bezprostředně předcházející vyhlášení rozhodnutí, ho shledávám souladným s požadavkem na úplné projednání věci.

⁷³ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. s. 116

5) Zvláštní režim koncentrace

5.1) Kvalifikovaná výzva a fikce uznání

Prvním z institutů tzv. zvláštního režimu koncentrace je kvalifikovaná výzva (§ 114b odst. 1 OSŘ) a s ní spojený následek fikce uznání, který nastane, pokud žalovaný včas nereaguje na kvalifikovanou výzvu vyjádřením k žalobnímu nároku, ani tento v jeho celistvosti neuzná. Rozsudek pro uznání vydaný na základě fikce uznání nenaplnuje zásady pro rozhodnutí uvedené v § 153 odst. 1 OSŘ.

Ustanovení § 114b odst. 5 OSŘ uvádí, že je třeba, aby se žalovaný vyjádřil včas a pokud lhůta marně uplyne, nastanou pro žalovaného nepříznivé následky ve formě vydání rozsudku pro uznání. Kdyby soud vycházel z doslovného výkladu § 114b odst. 5 OSŘ a přijímal jakékoli vyjádření žalovaného jako důvod k nevydání rozsudku pro uznání bez ohledu na jeho obsah, požadavky kladené na obsahovou stránku vyjádření uvedené v § 114b odst. 1 OSŘ by zcela postrádaly svůj účel.⁷⁴ Zákonodárce prostřednictvím ust. § 114b odst. 1 OSŘ požaduje po žalovaném, aby prostřednictvím vyjádření splnil svoji povinnost tvrzení (vyličení rozhodujících skutečností, na nichž staví svoji obranu) i důkazní (připojení listinných důkazů a označení důkazů k prokázání tvrzení), jestliže nárok žalobce zcela neuznává. Judikatura omezila zákonem uložené povinnosti žalovaného jen na povinnost vyličení skutkových tvrzení nebo právních důvodů, na nichž staví žalovaný svoji obranu a které jsou (pokud budou prokázány), způsobilé vyvrátit alespoň základ žalobcových tvrzení.⁷⁵ Vyjádření žalovaného tedy nemusí být obšírné, aby bylo úspěšné. Účelem kvalifikované výzvy je získání stanoviska žalovaného k předmětu sporu, jenž bude východiskem pro jednání ve věci.

K vydání kvalifikované výzvy a následnému vydání fiktivního rozsudku pro uznání musí být splněny i další předpoklady, krom pasivity či vágního vyjádření žalovaného ve vztahu ke kvalifikované výzvě. Většinu z nich může naplnit soud svým precizním postupem, avšak existují i takové objektivní předpoklady, které jsou na aktivitě soudu nezávislé.

⁷⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 604/2010

⁷⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2646/2005 a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4426/2011

Předně musí soud zvážit, zda povaha věci a okolnosti případu vyžadují vydání kvalifikované výzvy (§ 114b odst. 1 OSŘ). Její vydání není možné, pokud žaloba trpí takovými vadami, pro něž je neprojednatelná nebo zjevně bezdůvodná.⁷⁶ Odlišná situace nastane, pokud žaloba bude splňovat podmínky k jejímu přijetí a následnému projednání, avšak její obsah nebude zcela jasně odůvodňovat hmotněprávní nárok žalobce. Svoboda tuto situaci navrhuje vyřešit prostřednictvím poučení dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ směřovaného vůči žalobci, v jehož důsledku by žalobce žalobu doplnil do stavu způsobilého plnohodnotně prokázat jeho žalobní nárok odpovídající hmotnému právu.⁷⁷ Dle ust. § 118a odst. 1 – 3 OSŘ se má účastník poučení o obsahu jeho povinnosti tvrdit a prokazovat dostát jen v průběhu jednání. Příprava jednání spočívající v hodnocení žaloby a jejích nedostatků soudem však jednáním není. Na podporu zákonného ustanovení o poučování jen v rámci jednání se přiklonil i Nejvyšší soud, který deklaroval, že „*při jiném úkonu soud poučení o povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní neposkytuje.*“⁷⁸ Domnívám se, že tento přístup není správný a soud by měl zvážit, kdy považuje za potřebné účastníky podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ poučit a to zejména s ohledem na jejich dosavadní aktivitu během řízení. Rovněž se domnívám, že nastíněný postup by sloužil k urychlení řízení, pokud by žalobce již v rámci přípravy jednání doplnil svá tvrzení a důkazy k jejich prokázání, a je tak podle mého plně v souladu s ust. § 6 OSŘ. V neposlední řadě musí soud pamatovat na to, že vydání kvalifikované výzvy je podmíněno skutečností, že v konkrétním sporu lze uzavřít a schválit smír (§ 114b odst. 1 druhá věta za středníkem OSŘ).

Pokud má tedy soud za to, že žaloba obsahuje taková tvrzení a důkazy, jež prokazují hmotněprávní nárok žalobce a povaha věci či okolnosti případu odůvodňují vydání kvalifikované výzvy a nejde o věc uvedenou v ust. § 99 odst. 1 a 2 OSŘ, vydá soud usnesení dle § 114b odst. 1 OSŘ a toto musí být žalovanému doručeno do vlastních rukou. Soud musí žalovanému poskytnout minimálně 30 denní lhůtu k vyjádření se. Toto usnesení nesmí být podle § 114b odst. 3 OSŘ vydáno nebo doručeno až po přípravném jednání nebo prvním jednání ve věci, z čehož vyplývá, že během těchto jednání vydáno nebo doručeno být může. Žaloba,

⁷⁶ DRÁPAL, L. a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I., § 1-200.* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009., s. 1045

⁷⁷ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 399

⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4314/2008

k jejímuž obsahu se má žalovaný vyjádřit, mu musí být doručena nejpozději společně s usnesením o vydání výzvy. V tuto chvíli musí mít doručovaná žaloba finální podobu.

Soud musí začlenit do obsahu výzvy poučení žalovaného o tom, jaké následky nastanou, pokud se nevyjádří (fikce uznání) a také ho musí poučit o tom, co je důsledkem fikce uznání (vydání fiktivního rozsudku pro uznání).⁷⁹ Žalovanému v tuto chvíli není dáno na výběr, jestli se vyjádří či nikoli, poněvadž předpokladem k dalšímu projednávání věci je jeho adekvátní reakce na výzvu. Zůstat pasivním pro něj znamená vydání fiktivního rozsudku pro uznání. Na tomto místě považuji za nezbytné zmínit se o procesních námitkách, jenž žalovaný uvede ve vyjádření, aniž by se vyjádřil k věcné stránce sporu. Ztotožňuji se s názorem Křiváčkové a Hamulákové (2010), které k dané problematice uvádí, že je třeba rozlišit, zda se namítaný nedostatek ukáže jako odstranitelný nebo neodstranitelný a pokud bude neodstranitelným, jsou dány předpoklady pro zastavení řízení, což znamená, že k fikci uznání nároku nemůže ve smyslu § 114b odst. 5 druhé věty OSŘ dojít.⁸⁰ Soud tedy vždy musí zkoumat i procesní námitky žalovaného, jelikož v důsledku vydání fiktivního rozsudku pro uznání by tyto námitky mohl uplatnit až v odvolání proti fiktivnímu rozsudku pro uznání.

Koncentrační prvky kvalifikované výzvy shledávám v určení lhůty ke splnění povinnosti žalovaného vyjádřit se k žalobě. Žalovaný musí splnit však jen povinnost tvrzení rozhodných skutečností. Koncentrace pravá se vztahuje rovněž na důkazní povinnost. Negativní následky pravé koncentrace nastanou bez ohledu na to, zda účastníci do nařízeného stopstavu splní svoji povinnost tvrzení či důkazní. Kvalifikovaná výzva je koncipována tak, že jde o písemnou výzvu spadající do fáze přípravy jednání a nelze zde tedy uvažovat o projednací zásadě. Pokud žalovaný řádně a včas splní svoji povinnost tvrzení, nenastává ve vztahu k žalovanému koncentrace, jelikož ta nastala ani k žalobci. Žalovaný může stejně jako žalobce i nadále tvrdit nové skutečnosti a navrhopat nové důkazy.

Kvalifikovaná výzva a jí podmíněné vydání fiktivního rozsudku mají s koncentrací společný toliko účel. Oba instituty směřují k urychlení řízení a jejich uplatněním za předchozího splnění všech předpokladů se soud vyhne plnému

⁷⁹ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 8. 3. 2002, sp. zn. 10 Co 131/2002

⁸⁰ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K. *Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení*, *Právní rozhledy*, 2010, č. 12, s. 441

zjišťování skutkového stavu. V případě fiktivního rozsudku pro uznání dochází bez pochyby k porušení rovnosti mezi účastníky, jelikož nepříznivým důsledkem pro žalobce je při nedoplnění žaloby či neodstranění vad pouhé odmítnutí žaloby dle § 43 odst. 2 OSŘ.

5.2) Přípravné jednání a fikce uznání

Přípravné jednání je fází, při níž mají být shromážděny veškerá tvrzení a důkazní návrhy účastníků. V následných jednáních o předmětu sporu bude soud prostřednictvím navržených důkazů zjišťovat skutkový stav. Přípravné jednání může proběhnout jen za současné účasti obou stran sporu, což vyplývá z § 114c odst. 6 a 7 OSŘ, jenž stanoví postup soudu v případě, že se jedna ze stran nedostaví. Pokud se nedostaví žalovaný, musí soud při úvaze, zda jsou splněny i další podmínky, vydat fiktivní rozsudek pro uznání podle § 153a odst. 3 OSŘ.

Zmíněné předpoklady, podmiňující vydání fiktivního rozsudku pro uznání jsou zčásti totožné s předpoklady k vydání tohoto rozsudku po marném uplynutí lhůty k vyjádření se podle § 114b odst. 5 OSŘ, zčásti se však liší. Markantní rozdíl shledávám v tom, že vydání fiktivního rozsudku pro uznání podle § 114c odst. 6 OSŘ je následkem nedostavení se žalovaného k přípravnému jednání, přičemž fiktivní rozsudek pro uznání po vydání kvalifikované výzvy je sankcí za chybějící či nedostatečné vyjádření žalovaného k žalobnímu nároku. Nepřítomnosti žalovaného u přípravného jednání by lépe odpovídal institut rozsudku pro zmeškání, který v souvislosti s jeho nedostavením užívá například v současnosti platná slovenská právní úprava předběžného projednání sporu dle § 172 odst. 2 CSP. Ta vztahuje tento rozsudek rovněž na situaci, kdy se nedostaví žalobce. Zákonodárce by se mohl přístupem slovenského zákonodárce inspirovat a konečně nastolit procesní rovnost mezi stranami ve vztahu k jejich nepřítomnosti při přípravném jednání.

Shodné znaky s pravou koncentrací spatřuji ve zvyšování odpovědnosti účastníků za průběh řízení a snaze o odstranění zbytečných průtahů v řízení. Účinky pravé koncentrace s účinky nedostavení se jsou však v míře jejich zásahu do průběhu řízení nesrovnatelné a to zejména v tom ohledu, že fáze přípravy jednání a přípravného jednání klade přemrštěné nároky na žalovaného a jejich nesplnění trestá neúspěchem ve sporu. Oceňuji snahu zákonodárce nutit

žalovaného ke spolupráci, avšak domnívám se, že tento přístup by měl vztáhnout i na žalobce, aby se dalo mluvit o zachování zásady rovnosti.

5.3) Námitky proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu

Směnečný (šekový) platební rozkaz soud vydává ve zkráceném rozkazním řízení. Soud se omezuje při jeho vydání na obsah návrhu žalobce, kterým bude ve většině případů nárokování zaplacení směnky. Stanovisko žalovaného je před jeho vydáním nepodstatné, což znamená, že jsou zde popírány veškeré základní principy práva na spravedlivý proces, za účelem urychleného vydání SPR. Ani návrh žalobce soud nezkontroluje v jeho celistvosti, ale jen co do pravosti předloženého originálu směnky (šeku) dle § 175 odst. 1 OSŘ. Podmínkou vydání SPR je dále výslovná žádost žalobce o jeho vydání.⁸¹ Neméně důležitým je zkoumání směnky (šeku) do té míry, zda obsahuje zákonem předepsané náležitosti, aby se mohla stát platnou směnkou (šekem).⁸² Pravost a platnost těchto cenných papírů soud zkoumá dle § 175 odst. 1 OSŘ i prostřednictvím dalších žalobcem předložených listin mající vztah ke směnečnému závazku (protestní listina). V neposlední řadě je žalobce povinen prostřednictvím směnečné žaloby objasnit, v jakém postavení jsou žalobce a žalovaný ve vztahu k cennému papíru.⁸³ Mimosměnečné kauzální vztahy mezi žalobcem a žalovaným jsou z předběžného zkoumání odůvodněnosti směnečné žaloby vyloučeny a i kdyby je žalobce uvedl, soud se jimi nesmí před vydáním SPR zabývat.⁸⁴ Ty mohou být zkoumány až v rámci námitkového řízení, pokud na ně bude odkazovat žalovaný v námitkách k SPR.

Pokud směnečná žaloba splňuje veškeré požadované náležitosti, soud vydá SPR, jež doručí žalovanému do vlastních rukou a ten je oprávněn podat proti němu v 15 denní lhůtě odůvodněné námitky. Uplynutím této lhůty nastává koncentrace a žalovaný je proto nucen uvést v námitkách vše, co proti SPR namítá (§ 175 odst. 1 OSŘ), o čemž musí být prostřednictvím SPR náležitě poučen. Soudní praxe se značně liší v otázce, jak obsažné, konkrétní a určité musí být námitky proti SPR, aby mohly být soudem přijaty jako dostatečné. Jednak je

⁸¹ STAVINHOVÁ, Jaruška a HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003. s. 326

⁸² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 607

⁸³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 6. 1995, sp. zn. 5 Cmo 477/1994 nebo rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 9 Cmo 62/2003

⁸⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. 5 Cmo 74/1999

nutné uvést, že žalovaný může namítat jak směnečné námitky, resp. námitky proti pravosti a platnosti směnky či jiné námitky týkající se jeho směnečného závazku, tak námitky kauzální, na jejichž základě došlo k vzniku směnečného závazku. Důvodnými kauzálními námitkami však budou jen takové, které mají původ ve vztahu žalovaného s žalobcem.⁸⁵

Obecně lze říci, že „za odůvodněné lze považovat jen takové námitky, z jejichž obsahu je zřejmé, v jakém rozsahu je SPR napadán a (současně) na jakých skutkových okolnostech žalovaný svou obranu proti SPR zakládá.“⁸⁶ Svoboda a kol. (2013) dále kladou důraz na konkrétnost a nezaměnitelnost skutkové obrany, určitost námitek a jejich odůvodnění, jakož i odlišení, zda jde o námitku skutkovou či kauzální. Tyto nároky se odvíjejí od skutečnosti, že břemeno tvrzení a důkazní nese žalovaný a že zákonodárce zavádí koncentraci k okamžiku uplynutí lhůty k podání námitek.⁸⁷ S tak precizním vylíčením souhlasím, pokud bude žalovaný uvádět kauzální námitky a námitku neplatnosti směnky či jinou skutečnost odůvodňující zánik jeho směnečného závazku. Naopak podle názoru Nejvyššího soudu postačí, pokud žalovaný jako námitku uvede, že směnku zaplatil, aniž by uvedl další okolnosti s tímto tvrzením související⁸⁸ Nemyslím si, že by musel žalovaný vylíčit vše co do nejmenších detailů, a to zejména z toho důvodu, že doplnění již vylíčených skutečností o další skutečnosti není žalovanému v námitkovém řízení zakázáno. Koncentrace se nevztahuje na nové skutečnosti, které upřesňují namítanou obranu žalovaného, avšak nemůže jít skutečnosti prokazující nový způsob obrany žalovaného proti SPR. Stejně tak se koncentrace nevztahuje ani na návrhy nových důkazů. Jejich provedením však může následně vyjít na povrch zcela nová žalovaným neuvedená skutečnost. K ní by podle mého neměl soud přihlížet, jelikož se zde neuplatňují výjimky z koncentrace jako je tomu v případě koncentrace právě uplatňované ve sporném řízení a žalovaný nemůže namítat, že je nemohl uplatnit dříve, protože o nich bez své viny nevěděl. Důkazy musí stejně jako povolené nové skutečnosti jen doplňovat již vylíčený způsob obrany proti SPR.

⁸⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 2001, sp. zn. 9 Cmo 44/2001

⁸⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 609

⁸⁷ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 1. 1994, sp. zn. 5 Cmo 435/1993

⁸⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007

Po té, co soud zhodnotí námitky jako přijatelné, nařídí první jednání ve věci. Břemeno tvrzení (důkazní) nese, jak jsem shora uvedla, žalovaný. Výjimkou z tohoto pravidla je situace, kdy žalovaný namítá nepravost podpisu na směnce. Vzhledem k tomu, že směnka je soukromou listinou, je povinen podle § 565 OZ každý, kdo se této listiny dovolává, prokázat její pravost a správnost. Došlo tak k zákonnému zakotvení do té doby problematické situace, kterou řešil Nejvyšší soud⁸⁹ tak, že se přikláněl k odbřeměnění žalovaného ohledně prokázání nepravosti a břemeno tvrzení vložil na žalobce, přičemž vrchní soudy obě břemena ponechávala na žalovaném.

Koncentrace se po zahájení námitkového řízení uplatní podle obecných pravidel sporného řízení. Povolené doplňující skutečnosti a důkazy může žalovaný uvést jen do konce prvního jednání ve věci, resp. do konce lhůty, kterou soud k doplnění poskytne. Koncentrace se poprvé od podání žaloby dotkne i žalobce. Pokud je na něj přeneseno břemeno tvrzení a důkazní, musí rozhodné skutečnosti vyličit během prvního jednání, popřípadě do uplynutí soudem poskytnuté lhůty. Poučovací povinnost se zde uplatní podle § 118a OSŘ tak, aby nedošlo k prolomení již nastolené koncentrace ve vztahu k žalovanému.⁹⁰ Nadále se budou uplatňovat i výjimky z koncentrace nastolené k prvnímu jednání podle § 118b odst. 1 OSŘ. Žalovaný bude moci uplatnit výjimku jen ve vztahu k doplňujícím skutečnostem a důkazům. Výjimky z koncentrace ve vztahu k žalobci se budou vztahovat na veškeré skutečnosti a důkazy, jelikož ty nebyly dříve zkoncentrovány.

Námitkové řízení, ačkoli se řídí obecnými pravidly sporného řízení, má své specifické prvky, kterým musí být sporné řízení přizpůsobeno. O rovnosti stran nelze vůbec mluvit, vždyť již od podání směnečné žaloby jsou kladeny vyšší nároky na žalovaného. Břemeno tvrzení a důkazní nese ve většině případů od okamžiku podání námitek až do vydání rozsudku po jejich projednání rovněž jen žalovaný. Zásada kontradiktornosti se uplatní v omezeném rozsahu. V neposlední řadě jsou obě strany omezeny dispozicí s předmětem sporu, jelikož žalobce nemůže změnit žalobu a žalovaný nemůže uplatnit vzájemný návrh.⁹¹

⁸⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007

⁹⁰ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 562

⁹¹ DRÁPAL, L. a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I., § 1-200*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck,

6) Odvolací řízení

6.1) Neuplná apelace a odvolací důvody spjaté s koncentrací

Odvolání ve sporném civilním procesu je vybudováno na systému neúplné apelace, který spočívá v tom, že „*dokazování se má odehrávat zásadně u soudu prvního stupně jako u tzv. skutkové instance, a pouze ve výjimečných případech se přípouští doplnění dokazování v odvolacím řízení.*“⁹² Ve vztahu ke koncentraci může dojít k dvěma situacím, kdy může odvolatel namítat, že soud ve svém postupu pochybil. Pod první případ řadíme takový postup soudu, kdy soud zkoncentroval, avšak poté přihlédl k novým skutečnostem a důkazům, aniž by se jednalo o některou z výjimek dle § 118b odst. 1 a 3 OSŘ. Druhý případ nastane, pokud soud vůbec nezkoncentroval a přesto účastníkům neumožnil navrhnout nová skutková tvrzení a nové důkazní návrhy.

První odvolací důvod vztahující se ke koncentraci je upravený v § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ a zní: „*Soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jiným označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b nebo § 175 odst. 4 OSŘ části první věty za středníkem.*“ Zde jsou výslovně zmíněna koncentrační ustanovení, jejichž nenaplněním, ke koncentraci vůbec nedochází, tudíž soud nemůže účastníky řízení omezovat v uplatňování nových skutečností a důkazů. Chybným však neshledávám postup soudu, který by zkoncentroval nikoliv v okamžiku, kdy je mu to zákonodárcem výslovně určeno, ale až po té, co mohl naplnit své poučovací povinnosti vůči účastníkům. Doslovný výklad uvedeného ustanovení by znamenal, že zkoncentrování provedené nikoli na konci přípravného nebo prvního jednání, ale až na konci jednání odročeného, by nesplňovalo zákonné předpoklady a stalo by se odvolacím důvodem. Nutit soudce zkoncentrovat v okamžiku, kdy nemůže naplnit veškeré předpoklady k tomu, aby se koncentrace stala účinnou (např. poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ), je absurdní a byla naštěstí překonána judikaturou. Rovněž sem spadá případ, kdy účastník nemohl uvést nové skutečnosti nebo důkazy po koncentraci, ačkoli se na ně vztahovala některé z výjimek dle § 118b odst. 1 OSŘ a soud k nim měl přihlédnout.⁹³

2009. s. 1176

⁹² JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha IV., !201-250! občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 41

⁹³ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha IV., !201-250! občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 37

Další odvolací důvod dopadající na koncentraci zní: „řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci“ a je uvedený v § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ. Lze pod něj zahrnout situaci, kdy účastník nebude poučen podle § 118a odst. 1 – 3 a absence takového poučení bude mít za následek, že pro neunesení břemena tvrzení a důkazního bude mít tento účastník neúspěch ve věci.⁹⁴

6.2) Nové skutečnosti a důkazy v odvolání ve vztahu ke koncentraci

Ustanovení § 205a odst. 2 OSŘ taxativně vypočítává situace, kdy účastníci mohou v odvolání uvádět nové skutečnosti a důkazy (a prolomit tak systém neúplné apelace), jenž během řízení v prvním stupni neuvedli, ačkoliv tak mohli učinit. V zájmu zachování rovnosti mezi účastníky řízení mohou tyto nové skutečnosti a důkazy předkládat v rámci odvolacího řízení i ostatní účastníci (i vedlejší). „Pro závěr, zda skutečnosti, které byly uplatněny v odvolání, jsou „nové“, je rozhodné posouzení, zda byly účastníkem řízení (vedlejším účastníkem) uvedeny v řízení před soudem prvního stupně nebo zda v průběhu tohoto řízení jinak vyšly najevo.“⁹⁵ Za neuvedené skutečnosti a důkazy nelze považovat takové, které účastník nemohl uvést v důsledku zkoncentrování řízení (§ 118b odst. 1 OSŘ). Opačný přístup by znamenal, že ke konci řízení v prvním stupni dojde k prolomení koncentrace.

Vnášení „novot“ do odvolacího řízení není přímo upraveno ve vztahu ke koncentraci řízení ke konci přípravného jednání nebo prvního jednání ve věci, jestliže soud přihlédl ke skutečnostem či důkazům, ačkoliv tak učinit neměl anebo k nim nepřihlédl, avšak v důsledku absence poučení o koncentraci došlo k naplnění výjimky upravené v § 118b odst. 3 OSŘ.⁹⁶ I přesto, že zákon tuto vadu výslovně nezmiňuje, lze ji podřadit pod výjimku z neúplné apelace uvedenou v § 205a odst. 2 písm. b) OSŘ. „Pokud účastníci v případě absence poučení dle § 114c odst. 5 OSŘ (jakož i absence takového poučení ke konci prvního jednání ve

⁹⁴ DRÁPAL, L a kol. *Občanský soudní řád: komentář. II., § 201-376*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1629

⁹⁵ DRÁPAL, L. *Odvolání po novele občanského soudního řádu*, Právní rozhledy, 2001, č. 9, s. 1

⁹⁶ Zákonodárce sice výslovně nezmiňuje, na rozdíl od koncentrace ke konci přípravného jednání, že absence poučení o koncentraci ke konci prvního jednání ve věci, znamená povolení „novot“ v další fázi řízení, avšak tuto mezeru v zákoně již překonala judikatura, když stanovila, že „koncentrace řízení nenastává, jestliže účastníci nebyli o tzv. koncentraci řízení a o jejích účincích poučeni jak v předvolání k přípravnému jednání, jednání nebo dalšímu jednání, tak i před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání, má-li v této době nastat tzv. koncentrace řízení.“ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

věci nebo jakéhokoliv jiného jednání, k jehož konci plánuje soud zavést účinky koncentrace) *neuedou po skončení přípravného jednání popř. uplynutí lhůty soudem stanovené nové skutečnosti a důkazy, bude v následném vývoji rozhodné, zda jim bylo poskytnuto poučení dle § 119a, či nikoliv.*⁹⁷

V následujícím výkladu bude tedy zvažována další podmínka umožňující uplatnění „novot“ v odvolacím řízení, jenž je upravena v § 205a odst. 2 písm.e) OSŘ. Právě na tomto místě shledávám onu mnoha autory opomínanou důležitost poučení o koncentraci před vyhlášením rozhodnutí ke konci řízení v prvním stupni. Jde o poslední moment, kdy může soud napravit neprovedené zkonzentrování, aby jeho absencí nebyl naplněn jeden z odvolacích důvodů, umožňujících do řízení vložit nové skutečnosti a důkazy dle § 205a odst. 2 písm. e) OSŘ. Nejen tedy ve vztahu k zákonem výslovně upraveným výjimkám z koncentrace dle § 118b odst. 1 OSŘ je třeba neopomíjet poučení dle § 119a OSŘ, ale zejména je třeba klást zvýšený důraz na jeho význam vzhledem k pochybení soudu při poučení o účincích koncentrace v dřívější fázi řízení, ať se jedná o nedostatek záměrný či neplánovanou vadu řízení.

Pokud soud nepoučí účastníky o koncentraci, ať už podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ, pokud je to zapotřebí nebo o procesních účincích koncentrace řízení ke konci přípravného jednání či prvního jednání ve věci, ale bude jim poskytnuto poučení podle § 119a OSŘ, nemohou uplatňovat nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení, které v řízení před nalézacím soudem neuvedli, protože k naplnění § 205a odst. 2 písm. e) OSŘ, ani jiného odvolacího důvodu, jenž povoluje „novoty“ v odvolacím řízení, nedošlo.

Kdyby soud správně zkonzentroval ke konci přípravného jednání či prvního jednání ve věci, avšak poučení dle § 119a OSŘ by absentovalo, lze uvádět „novoty“ jen v tom rozsahu, který odpovídá výjimkám z koncentrace řízení dle § 118b odst. 1 OSŘ.

Za s koncentrací úzce související pokládám § 205a odst. 2 písm. b), jenž kopíruje výše zmíněný odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. b), avšak na tomto místě k němu zákonodárce váže oprávnění uplatňovat v odvolacím řízení „novoty“. Vzhledem ke koncentraci je vždy nutné zjistit, kdy k takové vadě řízení,

⁹⁷ HAMULÁKOVÁ, K.: *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. s. 125

kteřá mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, došlo a rozsah uplatňování novot vykládat vždy ve vztahu ke koncentraci. Jestliže účastník nebyl poučen dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ, ač k takovému poučení mělo dojít, jelikož jeho absence způsobila nesprávné rozhodnutí ve věci, pravděpodobně soud nedostatečně zkoncentroval a pokud tato vada nebyla napravena a poučení účastníku nebylo poskytnuto dodatečně, domnívám se, že by mu odvolací soud neměl bránit v nabízení „novot“.

Pro posouzení toho, zda bylo poučení poskytnuto a jaký mělo obsah, musí odvolací soud vždy nahlédnout do spisu a srovnat jeho obsah s namítanými odvolacími důvody. Proto je tak důležité, aby soud první instance do spisu zaznamenával každé poučení účastníků řízení a jejich následnou reakci na něj, jakož i údaj o poučení vztahujícímu se ke koncentračním účinkům.

7) Změny v řízení a neúčinnost koncentrace

7.1) Změna žaloby

Jedním z dispozičních úkonů, kterým žalobce může zasahovat do předmětu řízení, je změna návrhu (žaloby). Její přijetí však podléhá souhlasu soudu. Jeho souhlas není libovolný, ale váže se na posouzení, zda výsledky dosavadního řízení by mohly být podkladem pro řízení o změněném návrhu (§ 95 ods. 2 OSŘ). „*Nejde o změnu žaloby, jestliže žalobce v průběhu řízení doplní na základě výzvy soudu podle § 118a odst. 2 OSŘ vyličení rozhodujících skutečností, jichž je třeba pro posouzení věci po právní stránce odlišně od jeho právního názoru.*“⁹⁸ Naopak změnou žaloby je situace, kdy „*žalobce mění žalobní petit anebo mění skutková tvrzení spolu s právním důvodem žaloby anebo výjimečně mění pouze skutková tvrzení.*“⁹⁹ Pokud dojde ke změně žaloby, bude soud skutečně přihlížet jen k požadavku na hospodárnost řízení. Soud však musí obsah změněného návrhu zkoumat i z pohledu totožnosti skutku a v případě, že skutek není totožný (žalobce uvádí nové rozhodné skutečnosti) jde o změnu žaloby.¹⁰⁰ Připuštěním změny žaloby nejsou dotčeny koncentrační účinky. Zde je nezbytné posoudit, v jaké fázi řízení žalobce mění svůj návrh a zda již došlo ke koncentraci či nikoliv. Ve fázi před koncentrací nebude žalobce omezen ve rozsahu své povinnosti tvrdit a prokazovat. Zpravidla tedy unese břemeno tvrzení a důkazní. Uplatněním nových skutkových tvrzení na podporu změněného návrhu ve fázi po zkoncentrování se žalobce dostane do nepříjemné situace, kdy soud jeho tvrzení a důkazy posoudí jako nepřijatelná a nepřijme je. Vlastní iniciativou žalobce způsobí, že neunese břemeno tvrzení či důkazní. Jedinou možností je, že se k do řízení nově vneseným tvrzením či důkazům bude vztahovat některá z výjimek prolamující koncentraci podle § 118b odst. 1 OSŘ, což však bude výjimečné.

Pokud byl žalobce poučen o formální podstatě koncentrace, musí s jejími účinky počítat i při uplatňování změněného návrhu a postup soudu, který poučení o koncentraci nezopakuje, aby upozornil žalobce na její účinky, nelze pokládat za vadu řízení spočívající v nepředvídatelném postupu soudu. Opačný postup soudu by musel být posouzen jako porušení rovnosti mezi účastníky řízení.¹⁰¹

⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 1310/2004

⁹⁹ WINTEROVÁ A., MACKOVÁ A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací.* Praha: Linde, 2014. s. 339

¹⁰⁰ SVOBODA, K. *Totožnost skutku v civilním sporu*, Právní rozhledy, 2010, č. 22, s. 815

¹⁰¹ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a*

7.2) Přistoupení a záměna účastníka

Dalším dispozitivním úkonem je přistoupení a záměna účastníka podle § 92 OSŘ. Účinky dříve navozené koncentrace se přistoupením nebo záměnou účastníka řízení ve vztahu k novým účastníkům anulují. Koncentrace vůči nim bude navozena ke konci prvního jednání ve věci. V zájmu zachování rovnosti účastníků řízení je při záměně na straně žalobce či žalovaného nezbytné prolomit koncentraci i ve vztahu ke stávajícímu žalobci či žalovanému. V opačném případě by byl stávající účastník znevýhodněn pro neschopnost adekvátní reakce na „novoty“ vnášené novým účastníkem. V případě přistoupení účastníka je situace o něco složitější. Není důležité, na které straně bude nově přistoupivší vystupovat, následky koncentrace se ve vztahu dosavadních účastníků neprolamují. Naopak účinky koncentrace mezi dosavadním žalobcem a nově přistoupivším žalovaným nastávají až ke konci prvního jednání ve věci konaného po jeho přistoupení do řízení.¹⁰² V případě přistoupení nového žalovaného, nastanou ve vztahu k žalobci dvě koncentrace k různému okamžiku v řízení. Pokud bude žalobce uplatňovat tvrzení a námitky vůči původnímu dlužníkovi, může tak po koncentraci činit jen v rámci výjimek podle § 118b odst. 1 OSŘ. Ve vztahu k novému žalovanému není až do zkoncentrování omezen jen na výjimky, ale může libovolně uplatňovat jakákoliv skutková tvrzení. Je nezbytné věnovat v rámci řízení zvýšenou pozornost tomu, zda ta či ona tvrzení žalobce podléhají koncentraci či nikoliv s ohledem na zachování rovného postavení mezi žalobcem a původním žalovaným a žalobcem a přistoupivším žalovaným.

7.3) Výjimky z koncentrace řízení dle § 114c odst. 5 a § 118b odst. 1 OSŘ

Ust. § 118b odst. 1 věty třetí OSŘ výslovně zmiňuje výjimky z již navozené koncentrace podle § 114c odst. 5 či § 118b odst. 1 věty druhé OSŘ. Jde o nově uplatněné skutečnosti a důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, dále sem spadají takové skutečnosti a důkazy, které nastaly po přípravném, a pokud se nekonalo po prvním jednání věci, jakož i takové skutečnosti nebo důkazy, které nemohl účastník bez své viny včas uvést (myšleno před koncentrací). Na posledním místě zákon uvádí jako výjimku z nastolené koncentrace skutečnosti nebo důkazy, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 1 –

sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 185

¹⁰² BUREŠ, J. *Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009*, Bulletin advokacie, 2009, č. 12, s. 27

3 OSŘ. Na problematiku výjimek jsem narazila při pojednání o obecných režimech z koncentrace, zaslouží si však více pozornosti a proto jsou součástí samostatné kapitoly.

Výčet výjimek podaný zákonodárcem nepovažuji za taxativní, poněvadž pod prolomení, resp. neúčinnost koncentrace dále spadá opomenutí poučení o účincích koncentrace dle § 114c odst. 5 OSŘ nebo § 118b odst. 1 věty druhé OSŘ, jehož důsledky jsou uvedené v § 118b odst. 3 OSŘ, jakož i absence poučení o obsahové stránce povinnosti tvrdit a dokazovat ve vztahu k oběma účastníkům podle § 118a odst 1 – 3 OSŘ před účinky koncentrace. Poučení o formální podstatě koncentrace se účastníkům musí dostat nejméně dvakrát: Poprvé v rámci předvolání k jednání, při němž má být zkoncentrováno a po druhé na konci tohoto jednání, pokud soud plánuje po jeho ukončení zavést koncentrační účinky. Požadavkům na naplnění poučovací povinnosti soudu ve vztahu ke koncentraci jsem se dostatečně věnovala v kapitole třetí (Obecné režimy koncentrace), na tomto místě je zmiňuji, abych podala ucelený pohled na vše, co anuluje koncentraci. V dalším výkladu se tedy zaměřím jen na výjimky uvedené v § 118b odst. 1 věty třetí OSŘ.

7.3.1) Věrohodnost důkazních prostředků

První výjimka se vztahuje k možnosti účastníka prokázat nevěrohodnost či věrohodnost provedeného důkazního prostředku. Tato výjimka není omezena ani koncentrací před vyhlášením rozsudku podle § 119a OSŘ a při odvolání se k ní vztahuje systém neúplné apelace. Ne zcela jasný je však rozsah jejího dopadu vzhledem k provedeným důkazním prostředkům, resp. to, zda lze pod věrohodnost důkazního prostředku zahrnout i jeho pravdivost, přičemž by účastník mohl namítnout jen to, že důkazním prostředkem zjištěný skutkový stav není pravdivý, resp. odehrál se jinak, než bylo z napadeného důkazního prostředku zjištěno. Nejvyšší soud se přiklání k zužujícímu výkladu této výjimky, když uvádí, že „o zpochybnění věrohodnosti provedených důkazních prostředků nejde, má-li být pomocí skutečností a důkazů, které účastník nově uplatnil, skutkový stav zjištěn jinak, než jak byl zjištěn na základě provedeného hodnocení důkazů.“¹⁰³ K extenzivnímu výkladu se naopak přiklání Ústavní soud a pod věrohodnost tak vztahuje i správnost zjištěného skutkového stavu, která může být dodoatečně

¹⁰³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. 26 Cdo 520/2010

rovněž zpochybněna.¹⁰⁴ Za nevěrohodný lze podle mého považovat jen takový důkazní prostředek, jehož výsledek byl vnějším působením ovlivněn tak, aby byl hodnocen ve prospěch jedné strany. Jde o případy, kdy účastník namítá nevěrohodnost padělané listiny, výpovědi svědka ovlivněného fyzickým či psychickým nátlakem či znalecký posudek od uplaceného znalce.¹⁰⁵ Účastník musí prokázat to, že výsledek provedeného důkazního prostředku byl protiprávně ovlivněn, neprokazuje to, že skutkový stav z něj bylo možné zjistit jinak, ačkoliv tomu tak většinou bude. Stejně jako ostatní autoři věnující se této problematice se přikláním k názoru Nejvyššího soudu, poněvadž přijmutím přístupu Ústavního soudu by došlo k popření samotného smyslu koncentrace. Typickým příkladem důkazního prostředku, jenž vyvrací věrohodnost znaleckého posudku je revizní znalecký posudek a jeho provedení tedy může účastník navrhnout až do vydání pravomocného rozhodnutí ve věci.¹⁰⁶

7.3.2) Skutečnosti a důkazy nově vzniklé

Dřívější úprava nedůsledně upravovala možnost uvádění nových skutečností a důkazů, pokud vznikly po přípravném jednání, aniž by tuto možnost výslovně zakotvila i po prvním jednání ve věci, pokud se přípravné jednání nekonalo. Doslovný gramatický výklad původního znění ust. § 118b odst. 1 věty třetí OSŘ by nesprávně vedl k omezení výjimky z koncentrace nastalé ke konci přípravného jednání. V současném znění § 118b odst. 1 věty třetí OSŘ je již výslovně zakotvena výjimka z koncentrace provedené na konci prvního jednání.

Výjimka vztahující se k novotám vzniklým po koncentraci se aplikuje na situace, kdy během řízení skutečně nově vzniknou další skutečnosti a důkazy. Pokud by k nim soud nepřihlédl, rozhodným pro vyhlášení rozhodnutí by se stal až na výjimky (uplatňování novot k prokázání věrohodnosti či nevěrohodnosti důkazních prostředků nebo obsahově nové poučení učiněné po koncentraci podle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ) okamžik koncentrace. Tento postup by byl v rozporu s § 154 odst. 1 OSŘ, jenž soudu ukládá, aby rozhodoval podle skutkového stavu zjištěného k okamžiku vyhlášení rozhodnutí. Postup soudu musí být upraven tak, aby soud mohl přiměřeně reagovat na změny ve skutkovém stavu nastalé. „Novoty“ vzniklé po okamžiku koncentrace do vyhlášení rozhodnutí lze uplatnit

¹⁰⁴ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2006, sp. zn. IV. ÚS 611/2005

¹⁰⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2310/2007

¹⁰⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1124/2014

jen v rámci výjimek z koncentrace do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně. Nemohou být však uplatňovány v rámci odvolacích důvodů, pokud nebyly včas uplatněny. Ust. § 205a odst. 2 písm. f OSŘ mluví v souvislosti s „novotami“ v odvolacím řízení jen o těch skutečnostech nebo důkazech, které nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí.

7.3.3) Skutečnosti a důkazy, o nichž účastník bez své viny včas nevěděl

Narozdíl od výjimky předchozí založené na objektivních okolnostech, je tato výjimka postavena na posouzení subjektivní okolnosti. Jde o to, že skutečnosti nebo důkazy účastníkem dodatečně uplatňované zpravidla existovaly již před koncentrací, avšak účastník o jejich existenci nevěděl a zároveň si tuto svou nevědomost nezavinil sám. Půjde o případ, kdy vyjde na povrch ze svědecké výpovědi navržené žalobcem jemu do té doby neznámý důkaz, jenž však v okamžiku koncentrace již objektivně existoval. Dále je možné sem vztáhnout takovou okolnost a důkaz, o jejichž existenci sice účastník věděl, nýbrž si nemohl učinit úsudek o tom, že jsou pro rozhodnutí podstatné.¹⁰⁷ Půjde pravděpodobně o situaci, kdy účastník nebude ve vztahu k takové okolnosti dostatečně poučen dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ o obsahu své povinnosti tvrdit a prokazovat. V takovém případě mu nelze dávat za vinu, že tyto dříve mu známé skutečnosti a důkazy uvedl až po té, co se mu dostalo poučení o povinnosti tvrdit a prokazovat, jehož obsah se jich dotýká. Za zavádějící považuji tvrzení, že „není vůbec představitelné, aby rozhodné skutečnosti byly do řízení vnášeny až prostřednictvím provedených důkazů.“¹⁰⁸ Neshledávám v zájmu zásady, že soud přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo dle § 132 OSŘ a jejího uplatnění v mezích této výjimky, takový přístup za zcela odůvodněný. Vždy je třeba posoudit to, zda lze novou okolnost podřadit pod některou z výjimek či nikoli. Bezvýjimečný zákaz přihlížet k takovým novotám vzniklým při provádění důkazů, by vyústil v široké omezení účastníků při uplatňování svých procesních práv v rámci soudního řízení. Nové skutečnosti a důkazy, o kterých účastník včas nevěděl nejsou, jako jediná z vylíčených výjimek, odvolacím důvodem. Lze je namítat až v rámci žaloby na obnovu řízení dle § 228 odst. 1 písm. a) a to jen v případě, že mohou přivodit účastníku příznivější rozhodnutí ve věci.

¹⁰⁷ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporná řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 241

¹⁰⁸ LAVICKÝ, P., DVOŘÁK, B. *Pro futuro*, Právní rozhledy, 2015, č. 5, s. 153

7.3.4) Dodatečné poučení dle § 118a OSŘ

Poslední výjimkou z koncentrace je nové poučení dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ vůči jednomu z účastníků, týkající se potřeby doplnění skutkových tvrzení či důkazů. Poučení dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ, kterého se účastníkům dostalo před zkoncentrováním se bude vztahovat k jim i soudu dosud známým sporným otázkám. Dodatečné poučení prorazí koncentraci navozenou ke konci prvního jednání ve věci nebo uplynutím dodatečné lhůty k vyjádření, jen v tom rozsahu, v jakém je vzhledem k původnímu poučení o materiální stránce povinnosti tvrdit a prokazovat obsahově nové.¹⁰⁹ Může se tedy stát, že původní koncentrace zůstane z části zachována a z části dojde k jejímu prolomení v důsledku nového poučení dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ. Od obsahově nového poučení se odlišuje poučení zopakované s totožným obsahem jaký mělo poučení adresované účastníkům před koncentrací. Takové nové poučení v žádném případě nelze posuzovat jako způsobilé prolomit koncentraci.¹¹⁰

Závěrem bych chtěla upozornit na to, že k prolomení koncentrace prostřednictvím některé ze shora vylíčených výjimek, dochází ve vztahu k oběma účastníkům ke stejnému okamžiku. Nadále budou moci oba účastníci uplatňovat nové skutečnosti a důkazy v rozsahu některé výjimky, poněvadž jiný postup by znamenal narušení rovnosti účastníků řízení a v konečném důsledku by se stal vadou v řízení podněcující nesprávné rozhodnutí ve věci. K jejímu opětovnému navození pak musí dojít rovněž ve vztahu k oběma stranám sporu. Někdy se tak stane prostřednictvím poučení dle § 119a OSŘ.

¹⁰⁹ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242

¹¹⁰ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242

8) Zásada koncentrace ve slovenském právním řádu

8.1) Prvky koncentrace v z. č. 99/1963 Z. z. (občiansky súdny poriadok)

Základní a stále účinnou normou civilního práva procesního je v současné době na Slovensku stále z. č. 99/1963 Z. z.. Až do vzniku samostatné České republiky, byl tento zákon jednotným pro úpravu organizace civilního soudnictví v Českém i Slovenské republice. Od roku 1993 se vývoj českého civilního procesu značí snahou urychlit civilní proces a na Slovensku tomu není jinak. Prvky koncentrace zvolené českým zákonodárcem byly z části inspirací pro slovenského zákonodárce při snaze přizpůsobit civilní proces požadavku na účinnou a rychlou ochranu porušených práv účastníků. Jejich konečná podoba je však poněkud odlišná.

8.1.1) Kvalifikovaná výzva a rozsudek pro zmeškání

Kvalifikovaná výzva je upravena v § 114 odst. 3 OSP. Podmínky k vydání kvalifikované výzvy byly přejaty z českého civilního procesu a jsou jimi povaha věci a okolnosti případu. Požadavek kladený usnesením o vydání výzvy dle § 114c odst. 3 OSP na obsah vyjádření žalovaného k žalobě je totožný s požadavkem českého zákonodárce, délka lhůty však není zákonodárcem stanovena a záleží tedy na soudu, jak dlouho lhůtu vzhledem k okolnostem případu a snaze o urychlení řízení zvolí. Takto benevolentní není český zákonodárce, jenž soudu stanoví minimální délku 30 dnů.

Jiným směrem se slovenský zákonodárce vydal, když chtěl docílit urychlujícího aspektu kvalifikované výzvy a zvýšení odpovědnosti žalovaného vzhledem k dalšímu průběhu řízení. Místo rozsudku pro uznání, jenž jsou české soudy při naplnění všech předpokladů povinny vydat, zvolil institut neméně efektivního rozsudku pro zmeškání a ponechal na úvaze soudu, zda ho při naplnění předpokladů vydá či nikoliv. I zde by se mohl český zákonodárce inspirovat a neomezovat soud jediným východiskem bez možnosti volby. Shodně s českou úpravou musí být žalovaný prostřednictvím kvalifikované výzvy poučen o následcích nevyhovění požadavkům kvalifikované výzvy (§ 114b odst. OSŘ a § 114 odst. 6 OSP). Proto, aby mohl být vydán rozsudek pro zmeškání musí soud považovat v žalobě tvrzený skutkový stav za nesporný (§ 153b odst. 3 OSP). Pokud žalovaný zmešká lhůtu k vyjádření z omluvitelných důvodů, může se domáhat do nabytí právní moci rozsudku pro zmeškání jeho zrušení společně s návrhem na prominutí zmeškání lhůty k podání vyjádření (§ 114 odst. 6 OSP).

Úprava doručení kvalifikované výzvy ve slovenském právním řádu se zásadně odlišuje od úpravy v českém právním prostředí. Slovenský zákonodárce činí rozdíly mezi tím, komu se doručuje a čeho se spor týká. Požadavek na doručení do vlastních rukou se nepoužije v případě, že je doručováno právnické nebo fyzické osobě, která je podnikatelem, a spor se týká její podnikatelské činnosti (§ 114 odst. 4 věty druhé za středníkem OSP). Dochází tak k zákonem předpokládanému znevýhodnění jedné ze stran sporu, navzdory požadavku na zachování rovnosti mezi stranami sporu jako jedné z hodnot práva na spravedlivý proces. Důvodová zpráva k zákonu č. 384/2008 Z.z., kterým byla tato výjimka z faktického doručení kvalifikované výzvy zakotvena, uvádí, že právnické osoby či fyzické osoby oprávněné podnikat, musí být samy odpovědné za přebírání písemností, poněvadž tato odpovědnost může být pojímána jako součást podnikatelského rizika. Přitom toto stanovisko odůvodňuje pojetím podnikání jako soustavné činnosti vykonávané na vlastní odpovědnost dle § 2 odst. 1 obchodního zákoníku. Tato výjimka nedopadá jen na doručení kvalifikované výzvy, ale jde o celkový přístup zákonodárce k přijímání písemností osobami podnikajícími.

8.1.2) Zákonná koncentrace řízení a výjimky z ní

První prvek koncentrace obecného režimu vztahující se k účastnickým povinnostem tvrdit a dokazovat shledávám v § 118a OSP. Inspirací této úpravě se stala koncentrace podle § 118b odst. 1 OSŘ ve znění před novelou z. č. 7/2009 Sb. „*Ve věcech ochrany osobnosti podle občanského zákona, ve věcech ochrany podle předpisů o masových telekomunikačních prostředcích, ve sporech vyvolaných nebo souvisejících s konkurzem a restrukturalizací, o základě věci ve sporech o ochranu hospodářské soutěže, o základě věci ve sporu o ochranu práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním, o základu věci ve sporech z porušení nebo ohrožení práva na obchodní tajemství jsou účastníci povinni popsat rozhodující skutečnosti o věci samé a označit důkazy k prokázání svých tvrzení nejpozději do skončení prvního jednání*“ (§ 118a odst. 1 OSP). Zákonodárce vztahuje účinky koncentrace ve smyslu § 118a odst. 1 věty za středníkem OSP jen ke konci prvního jednání, při němž došlo k věcnému projednání žaloby, nikoliv k jednání nařízenému, ale nekonanému.¹¹¹ Zákon nedává soudu možnost stanovit účastníkům lhůtu k doplnění tak, jak to bylo a stále je možné v české

¹¹¹ FICOVÁ, S. a ŠTEVČEK, M. *Občianske súdne konanie*. 1. vyd. V Prahe: C.H. Beck, 2010. Beckova edícia právnické učebnice, s. 197

úpravě koncentrace podle § 118b odst. 1 OSŘ. K později tvrzeným skutečnostem a předloženým důkazům soud nepřihlíží. Účastníci musí být dle § 118 odst. 3 OSP o následcích koncentrace poučeni nejpozději v předvolání k prvnímu jednání.

Výjimky z koncentrace dle § 118a odst. 2 tvoří skutečnosti a důkazy, které vyšly najevo po prvním jednání, které účastník nemohl bez své viny včas uvést a kterými má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků. Přísným gramatickým výkladem tohoto ustanovení bychom mohli dojít k závěru, že všechny podmínky musí být splněny kumulativně, aby došlo k prolomení koncentrace, což by značně omezovalo účastníky v uplatňování jejich práv a stejně tak by jen zcela výjimečně byl naplněn předpoklad, že má dojít k náležitému zjištění skutkového stavu.¹¹² Gramaticky odlišně formuloval slovenský zákonodárce první výjimku nově vzniklých (nastalých skutečností), když místo toho uvádí, že tyto skutečnosti a důkazy „vyšly najevo“. Takové skutečnosti tedy již před koncentrací existovaly, ale účastník se o nich dozvěděl až později, což kopíruje výjimku, vztahující se na skutečnosti a důkazy, které účastník nemohl uvést včas bez své viny. Neshledávám rozumný důvod v záměru slovenského zákonodárce zakotvit dvě totožné výjimky a odebrat tak účastníkům možnosti prolomit koncentraci nově vzniklými (nastalými) skutečnostmi či důkazy. Souhlasím s názorem, že k tomuto nedostatku v úpravě výjimek z koncentrace došlo patrně z důvodu nesprávného překladu ust. § 118b odst. OSŘ v tehdejšímu znění.¹¹³

8.1.3) Zákonná koncentrace dle § 120 odst. 4 OSP

Univerzální koncentrace vztahující se na všechny věci, v nichž soud nařídil jednání, vyjma věcí uvedených v § 120 odst. 2 OSP (nespory), nastává k okamžiku vyhlášení usnesení, kterým se končí dokazování. Pokud se spor týká věci uvedených v § 118a odst. 1 OSP plní koncentrace podle § 120 odst. 2 OSP funkci jen ve vztahu k výjimkám z této koncentrace. Poučení podle § 120 odst. 4 OSP nemůže být chápáno jako anulující již jednou nastolenou koncentraci. V zájmu zachování zásady předvídatelnosti soudního rozhodování by měl soud účastníky o této koncentraci poučit vždy předem a nikoliv až k okamžiku, kdy bude takové usnesení vyhlašovat, což však zákon výslovně neupravuje. Ve

¹¹² ŠTEVČEK, M. *Civilné právo procesné. I., Základné konanie a správne súdnictvo. 2., zmenené a dopl. vyd.* Bratislava: Eurokódex, 2013. s. 158

¹¹³ HAMULÁKOVÁ, K.: *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení.* Praha: Leges, 2010. s. 141

věcech, v nichž se nenařizuje jednání (§ 115a OSP), mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti a označit důkazy až do vyhlášení prvostupňového meritorního rozhodnutí. I zde by se mělo účastníkům dostat poučení včas, aby mohli přiměřeně reagovat a nebyli koncentrací zaskočeni. Nové skutečnosti a důkazy lze v rámci odvolání navrhnout jen v souladu s § 205a OSP, což se vztahuje k oběma uvedeným koncentracím a rovněž ke koncentraci podle § 118a odst. 1 OSP. Zákonodárce v ustanovení týkajícího se uplatnění novot však zmiňuje jako odvolací důvod jen absenci poučení dle § 120 odst. 4 OSP. Pokud dojde k absenci poučení dle § 118a odst. 1 OSP, jednak dojde k prolomení koncentrace a soud musí k nově uváděným skutečnostem a důkazům přihlédnout až do koncentrace dle § 120 odst. 4 OSP, jednak je naplněn jediný odvolací důvod, kterým je § 205 odst. 2 písm. b) OSP.¹¹⁴

8.2) Koncentrace podle z. č. 160/2015 Z. z. (civilný sporový poriadok)

Již od poloviny června roku 2012 vznikaly na Slovensku rekodifikační snahy, jejichž cílem bylo především oddělit sporné řízení od nesporného a vytvořit dva na sobě nezávislé kodexy, vybudované na rozdílných procesních zásadách.¹¹⁵ Tyto snahy vyústily v přijetí z. č. 160/2015 Z. z. jehož účinnost byla stanovena ke dni 1. 7. 2016. Co se týče dosavadní úpravy koncentrace přináší tento zákon průlomové změny. Slovenský zákonodárce zvolil zcela jiný způsob promítnutí prvků koncentrace do civilního sporného řízení než-li český zákonodárce.

8.2.1) Soudcovská koncentrace v rámci přípravy jednání

Civilný sporový poriadok upravuje v § 153 CSP soudcovskou koncentraci. Účelem této úpravy je zvýšení odpovědnosti stran za rychlé a účinné projednání věci. Zákonodárce nutí žalobce a žalovaného pod následkem prekluze uvést včas všechny prostředky procesního útoku a procesní obrany vyčtené v § 149 CSP. Za neuplatněné včas přitom zákon považuje takové prostředky procesního útoku a procesní obrany, které mohla strana předložit už dříve, pokud by jednala pečlivě se zřetelem na rychlost a hospodárnost řízení. Soud není vázán návrhem jedné ze stran, aby rozhodl o tom, že k pozdě uplatněným prostředkům procesního útoku a procesní obrany nebude přihlížet, nýbrž závisí na jeho uvážení, zda konkrétní prostředek mohla strana do řízení vnést již dříve či nikoliv. Důvodová zpráva k

¹¹⁴ HAMULÁKOVÁ, K.: *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010. s. 142

¹¹⁵ Plenární zasednutí rekodifikační komise [online]. [navštíveno dne 22. 3. 2016] Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Nase-projekty/Obciansky-sudny-poriadok/Plenarne-zasadnutia-Rekodifikacnej-komisie/2-Plenarne-zasadnutie.aspx>

úpravě koncentrace uvádí, že prostředky procesního útoku a obrany jsou uplatněné včas i tehdy, pokud je strana předložila jako reakci na skutečnosti, o kterých nevěděla, a které vyšly najevo až po tom, co měla strana povinnost oznažit a předložit skutečnosti a důkazy. Jistě každý shledá podobnost s jednou z výjimek z koncentrace podle § 118a odst. 1 OSP (nové skutečnosti a důkazy, které účastník nemohl bez své viny včas uvést). Zákonodárce opět spojuje dvě výjimky pod jednu, resp. zavádí pro nově vzniklé skutečnosti a důkazy nepřesné spojení „vyšly najevo“, a tato výjimka je shodná s výjimkou vztahující se k nezaviněné nevědomosti o skutečnostech a důkazech před koncentrací. Až soudy přinesou konkrétní nahlížení na možné výjimky ze soudcovské koncentrace. Nutné je zdůraznit to, že koncentrace musí nastat ve vztahu k oběma stranám ve stejném okamžiku a rozsahu. K dodatečně předloženým tvrzením a označeným důkazům jednou ze stran je nezbytné v zájmu zachování kontradiktornosti nechat vyjádřit a adekvátně reagovat i druhou stranu.

Soudcovskou koncentrací zákonodárce zavádí již do fáze přípravy jednání obsažené v § 167 CSP. Dostatečné vyjádření obou stran k předmětu má soud zajistit prostřednictvím aplikace repliky a dupliky. Po jejich provedení dojde k soudcovské koncentraci, o čemž musí být obě strany dostatečně poučeny. K tomuto poučení musí soud přistoupit vždy včas, aby strany nebyly v průběhu jednání zaskočeny tím, že již nemohou uplatňovat prostředky procesního útoku a obrany. Fáze přípravy probíhá písemnou formou a soud tedy musí stranám prostřednictvím výzvy k vyjádření sdělit, že musí uvést, vše pro rozhodnutí podstatné, jelikož k později předloženým skutečnostem a označeným důkazům soud nepřihlédne. V případě, že byla žalovanému výzva doručena do vlastních rukou a ten se k ní včas nevyjádří, může soud vydat podle § 273 CSP rozsudek pro zmeškání. Poučení o následku nevyjádření se k výzvě podle § 167 odst. 1 CSP musí soud žalovanému poskytnout v obsahu této výzvy. Velice kladně hodnotím tento postup slovenského zákonodárce, jenž se snaží již před nařízením jednání donutit strany k aktivitě, a v konečném důsledku dosáhnout urychlení projednání sporu.

8.2.2) Předběžné projednání sporu dle § 168 a n. CSP

Shodné prvky s českou právní úpravou přípravného jednání podle § 114c OSŘ shledávám u institutu předběžného projednání sporu obaženého v § 168 a násl. CSP. Podle důvodové zprávy k z. č. 160/2015 Z. z. je zakotvením tohoto

institutu sledováno dosažení zefektivnění civilního sporného řízení. Předvolání k předběžnému projednání sporu musí být doručeno stranám do vlastních rukou (§ 169 odst. 2 CSP). Pravidlo, že předvolání k jednání by mělo být stranám doručeno zpravidla nejméně pět dní před jeho konáním uvedené v § 178 odst. 2 CSP, je třeba s přihlédnutím k § 168 odst. 2 CSP aplikovat i na předvolání k předběžnému projednání sporu. Jsou-li strany přítomny na předběžném projednání sporu, soud v součinnosti s nimi zjistí, zda jsou splněny podmínky řízení a pokud je to možné a účelné, pokusí se o smírné vyřešení sporu, popř. stranám doporučí za účelem uzavření smíru návštěvu mediátora (§ 169 CSP). Nebude-li pokus o smír úspěšným, soud si vyjasní, která skutková tvrzení jsou mezi stranami sporná a která nesporná, přičemž určí, které důkazy provede a které nikoliv. Důležitým okamžikem v rámci předběžného projednání věci, je vyslovení předběžného právního posouzení věci soudem, čímž soud splňuje požadavek na to, aby jeho rozhodnutí nebylo překvapivé, a tudíž naplňuje i zásadu předvídatelnosti soudního rozhodování. Důvodová zpráva přitom uvádí, že výsledkem tohoto sdělení by mělo být vyjasnění předmětu sporu, otázek týkajících se dokazování i právní posouzení věci. Takovéto sdělení bude dozajista obsahovat i prvky hmotněprávní, avšak mělo bys vždy dít takovým způsobem, aby byla zachována rovnost stran.

Od českého přípravného jednání se zásadním způsobem odlišují následky spojené s nedostavením se žalobce nebo žalovaného k předběžnému projednání sporu, ačkoliv byli řádně a včas předvoláni. Zároveň je nezbytné, aby byl dodržen postup podle § 167 CSP (kvalifikovaná výzva a písemná příprava jednání). Následky se při nedostavení jednoho z nich neliší. V obou případech se vydává rozsudek pro zmeškání, což shledávám zásadním vzhledem k rovnému postavení stran sporu. Vítám také možnost soudu rozhodnout o merituu věci v rámci předběžného projednání sporu, za předpokladu, že takový postup bude možný a účelný. Přitom se domnívám, že účelným bude vždy, poněvadž vede k naplnění procesní ekonomie.

8.2.3) Zákonná koncentrace řízení

Zákonná koncentrace je upravena v ust. § 154 CSP, přičemž okamžik, kdy ke koncentraci ze zákona dochází je zachován i nadále k vyhlášení usnesení, kterým se končí dokazování. Tato koncentrace se bude vztahovat na soudem připuštěné výjimky ze soudcovské koncentrace, tj. na ty prostředky procesního útoku a procesní obrany, které nebyly dříve soudem zkoncentrovány. Zákon

neupravuje poučovací povinnost soudu o účincích této koncentrace, což neshledávám problematickým, poněvadž soudu vyplývá poučovací povinnost o procesních právech a povinnostech z § 160 odst. 1 CSP. Tato koncentrace se nebude vztahovat na takové prostředky procesního útoku a obrany, které odvolatel nemohl bez své viny uplatnit v řízení v prvním stupni (§ 366 písm. d) CSP) a stane se odvolacím důvodem podle § 365 odst. 1 písm. g) CSP.

8.2.4) Zákaz koncentrace

Nová právní úprava civilních sporů si zakládá na ochraně slabší strany sporu, přičemž vyjmenovává druhy sporů, v jejichž průběhu se ustanovení o soudcovské a zákonné koncentraci neuplatní. Dle důvodové zprávy se neuplatní však i další zásady typické pro sporné řízení, např. zásada projednací, která je plně nahrazena zásadou vyšetřovací. Poučovací povinnost ve vztahu k slabší straně má být širší a vyrovnávat tak nerovné postavení slabší strany a strany silnější. Zákonodárce záměrně zakotvuje ustanovení zvýhodňující jednu stranu sporu oproti druhé, aby docílil rovnosti mezi nimi. Slabší strana sporu není omezena v naplňování svých procesních práv a povinností. V zájmu zachování alespoň minimální rovnosti mezi stranami se domnívám, že koncentrace nenastane ani ve vztahu k druhé straně sporu. Mezi spory povahou odlišné klasickým sporným řízením zákonodárce řadí spotřebitelské spory, antidiskriminační spory a individuální pracovní spory.

9) Prvky koncentrace v mezinárodním civilním procesu

Při uvažování nad původem a účelem jakéholiv právního institutu je na místě nasměřovat svoji pozornost nejen k zahraniční právní úpravě, ale zejména k úpravě nadnárodní, tedy takové, která v obecné rovině stanoví principy a zásady, kterými by se měli zákonodárci i soudy při výkladu jednotlivých institutů řídit. Nejinak tomu je u institutů procesního práva. Výhodu přístupu mezinárodních organizací k úpravě postupu soudů a organizaci soudnictví pro oblast širší, zahrnující kontinentální i angloamerický systém práva, spatřuji v jeho obecnosti a nekonkrétnosti ohledně vymezení základních procesních principů a zásad. Právě z toho důvodu mohou čerpat z nadnárodní úpravy všechny státy, které mají svůj právní řád založen na požadavcích spravedlivého procesu. V této kapitole se tedy zaměřím na Principy nadnárodního civilního procesu neboli ALI-UNIDROIT Principles, jenž byly vytvořeny součinností dvou organizací zaměřujících se na unifikaci práva – American Law Institute a The International Institute for the Unification of Private Law.¹¹⁶ Z úvodu dokumentu vyčteme, že Principy jsou předně použitelné na nadnárodní obchodněprávní spory. Následně je však uvedeno, že mohou stejně vhodně sloužit při řešení dalších občanskoprávních sporů. Taktéž je deklarováno, že jejich využití je nasnadě v rámci národních reformačních snah týkajících se civilního práva procesního.¹¹⁷ Cílem Principů je snížení nejistoty stran sporu v neznámém prostředí a podpora spravedlivého procesu.¹¹⁸

Principy po vzoru angloamerické právní kultury vyžadují po stranách sporu, aby své požadavky, prostředky obrany a další tvrzení, včetně označení hlavních důkazů, předložili v písemné fázi před nařízením jednání, tzv. *pleading phase* (Princip 9.1), což znamená, že v dalších fázích by již strany neměly navrhnout nová skutková tvrzení a předkládat nové důkazy. Shledávám podobnost s platnou právní úpravou Slovenska, zakládající si rovněž na koncentraci již ve fázi písemného vyjadřování stran sporu (§ 167 CSP). Během přípravné fáze je zapotřebí získat stanovisko žalovaného k žalobnímu nároku žalobce (Princip 5.1). Principy zakotvují možnost soudu vydat rozsudek pro zmeškání v případě, že se

¹¹⁶ Jejich anglické znění je dostupné na internetových stránkách UNIDROIT. Oficiální stránky UNIDROIT [online]. [navštíveno dne 25. 3. 2016] Dostupné z: <http://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/ali-unidroitprinciples-e.pdf>

¹¹⁷ Oficiální stránky UNIDROIT [online]. [navštíveno dne 25. 3. 2016] Dostupné z: <http://www.unidroit.org/instruments/transnational-civil-procedure>

¹¹⁸ Oficiální stránky ALI [online]. [navštíveno dne 25. 3. 2016] Dostupné z: <https://www.ali.org/publications/show/transnational-civil-procedure/>

žalovaný včas nevyjádří, jenž užívá například i slovenská právní úprava. Na tento procesní důsledek musí být žalovaný upozorněn. Není stanovena lhůta k vyjádření se, přičemž soudy by měly zvážit zejména skutečnost, že jde o přeshraniční spor. Principy dále uvádí, že každá strana by měla mít příležitost a přiměřený dostatek času vyjádřit se ke skutkovým a právním tvrzením druhé strany a jí předloženým důkazům (Princip 5.5). Zde je možné spatřit projev zásady rovnosti a kontradiktornosti.

Požadavek na urychlení řízení nalezneme v Principu 7.1, jenž uvádí, že soud by měl rozhodnout v přiměřené lhůtě. Aby bylo možné docílit zeefektivnění řízení je stranám ukládána povinnost součinnosti se soudem. Ve vztahu k urychlení řízení shledávám zásadním Princip 10.4, ukládající stranám možnost dodatečných návrhů a předkládání důkazů navzdory koncentraci ve fázi přípravy jednání, avšak jen za předpokladu, že tato strana prokáže řádný důvod a zároveň takový postup nepovede k nepřiměřeným průtahům v řízení nebo jiným způsobem nevyústí v nespravedlnost. *„Možnost doplnění rozhodných skutečností a důkazů zmiňuje i Princip 11.3, který umožňuje účastníkům doplnit skutečnosti a důkazy i po „pleading phase“, pokud dostatečně zdůvodní, proč nebyli v této fázi schopni poskytnout veškeré rozhodné skutečnosti či důkazy.“*¹¹⁹

Poslední fází řízení je tzv. „*final phase*“. Součástí této fáze jsou závěrečné řeči, na jejichž konci dojde ke koncentraci a strany již nadále nemohou uplatňovat nové skutečnosti a důkazy. Zatímco shora uvedená koncentrace nese prvky koncentrace soudcovské, jelikož Principy výslovně nemluví o povinnosti zkoncentrovat v určitém okamžiku, koncentrace v závěrečné fázi je typickým znakem koncentrace zákonné. Nové skutečnosti a důkazy soud přijme, pokud to vyžaduje zájem na zachování spravedlivého procesu. Tento požadavek je stanoven dosti obšírně, a to zejména v důsledku rozdílného nazírání kontinentálního a angloamerického právního systému na problematiku „novot“ v odvolacím řízení jenž zmiňuje komentář k Principu 27.

Nadnárodní úprava koncentračních prvků se od té naší postatně odlišuje. Zakládá si zejména na rychlosti řízení a tomuto požadavku podrobuje další instituty civilního procesu. Taktéž pojetí koncentrace vykládá tak, aby bylo možné

¹¹⁹ HAMULÁKOVÁ, K.: *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010. s. 160

ho flexibilně aplikovat v průběhu celého řízení. Zásadní přínos shledávám v prosazení důležitosti písemné fáze přípravy, jež svým správným provedením může přispět k brzkému projednání věci a odstranění průtahů z řízení.

10) Závěr

Práci jsem se snažila koncipovat tak, aby jednotlivé kapitoly na sebe logicky a systematicky navazovaly a práce tak poskytla ucelený pohled na současnou podobu koncentrace a dalších institů zavedených do českého právního řádu s cílem urychlit řízení.

Cílem práce bylo mimo jiné nastínit povahu zákonné koncentrace ovlivněnou průlomovým judikátem Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 4616/2010. Přístup Nejvyššího soudu se odrazil v tom, že koncentrace již není vztahována na pevný, předem daný okamžik. Tento posun vítám, poněvadž zákonné koncentraci dodává charakter koncentrace soudcovské a její vyhraněný rigidní charakter proráží. Celkový dopad přístupu NS však není až tak příznivý. Doporučeným odročením jednání rozhodně nebude dosaženo požadavku na hospodárnost řízení. Funkční pojetí jednání přinášené Nejvyšším soudem by mohlo být rovněž vykládáno jako ústící v obcházení koncentrace.

Dále se práce snaží postihnout potřebu urychlení řízení prostřednictvím řádné písemné přípravy jednání. Během ní by mělo dojít mimo jiné k vyjasnění si splnění podmínek řízení a získání stanovisek obou stran k projednávané věci. Jen tímto způsobem může soud připravit jednání tak, aby bylo možné ve věci rozhodnout při jediném jednání. Postup soudu před jednáním však nesmí být omezován zákonodárcem. Čím je řízení jednodušší, tím je tu vyšší šance, že bude rychlejší. Proto se přikláním k úpravě koncentrace obsažené v civilním sporovém poriadku, jenž zavádí prvky soudcovské koncentrace. Zvýšený důraz klade na fázi písemné přípravy jednání, která by měla proběhnout prostřednictvím repliky a dupliky, což je zákonodárcem výslovně vyžadováno. Budou-li účastníci součinní, koncentrace může nastat již v této přípravné fázi, což by mohlo výrazně zasáhnout do dalšího průběhu řízení tím, že ho zkrátí.

Slovenský zákonodárce pak počítá s tím, že soud rozhodne, pokud to bude možné a účelné, ve fázi předběžného projednání sporu, což znamená, že se do této fáze přesouvá i dokazování. Neshledávám jediný důvod neumožnit českým soudům dokazovat a rozhodnout o meritu věci již v přípravném jednání, pokud soud bude mít skutkový stav za zjištěný. Podobný důraz na přípravu jednání klade i mezinárodní úprava civilního procesu. Přikláním se k oběma těmto úpravám, poněvadž jen soud může zvážit, zda strany skutečně aktivně plní své procesní povinnosti nebo se snaží oddálit rozhodnutí. Zákonodárce by se tak měl omezit na

to, aby soudu nabídl postup co nejširšího uplatnění soudcovské úvahy a nevnucovat mu jen některé postupy.

Dále se práce věnovala i principům spravedlivého procesu a jejich dodržování v současném civilním sporu. Všechny instituty by měly být vždy koncipovány tak, aby jejich užíváním nedošlo k znevýhodnění jedné ze stran. Problematika rovnosti účastníků řízení se dotýká zejména institutu fiktivního rozsudku pro uznání. Jeho původ bychom jen marně hledali v předchozích právních úpravách či zahraniční právní úpravě. Český zákonodárce by se mohl i zde inspirovat u svého slovenského kolegy, který namísto fiktivního rozsudku pro uznání užívá institutu rozsudku pro zmeškání, jenž koncipuje jako možnost dalšího postupu soudu při splnění zákonných předpokladů. Pozitivním shledávám jeho možné využití ve vztahu k oběma stranám sporu, pokud se včas nevyjádří nebo nedostaví k jednání, nikoli jen k žalovanému, jak je tomu v případě fiktivního o rozsudku pro uznání v ČR.

Co se týče předvídatelnosti soudního rozhodování klade práce důraz na poučovací povinnost soudu. Ta by měla být vždy prováděna tak, aby strany věděly, jaký je obsah jejich povinnosti tvrdit a dokazovat. Předčasným zkoncentrováním před procesem dokazování bude nikoliv ojediněle vyvstávat potřeba dodatečného poučení, což způsobí další průtahy v řízení. Oddělovat dokazování od přípravného jednání shledávám zcela nevhodným omezením soudu. Český zákonodárce by měl začít soudům ve všech směrech více důvěřovat a nebrat jim možnost přizpůsobit řízení povaze a složitosti projednávaného sporu tak, aby bylo v co nejkratší době dosaženo účelu řízení.

11) **Resumé**

The goal of this work is to think about influence of control concentration to speeding up civil trial and to find out what results the elements of regular concentration had on process of civil trial. The work reflects efforts of high court about broader interpretation at the first sight rigid legal concentration with the goal being to distract the concentration of a predetermined point in the proceedings and made her more flexible institute. Concentration is during interpretation through thesis considered in relationship with another principles righteous trial – principle of equality and principle of predictability of court decisions making.

Firts part of the work is focused on theoretical backgrounds of concentration and principles closely realted to it. Above all, it is the principle of legal right confused with the principle of concentration and the principles of fair trial. Furthermore, the work deals with the historical evolution of the concentration of elements in previous legal regulations in the Czech Republic.

Main part of the work edits specific adress of concentration in current civil contentious proceedings. Proceed in the right concentration to further accelerating institutes, which partially exhibit concentration elements and other manifestations of the principle of formal truth. Important part of this particular part of the work forms a court duty to inform as a clear utterance principle of predictable court deciding. This work gradually passes to application of principles incomplete appellation in the appeal proceedings and presenting innovations in the appeal proceedings. Another and the last capture of this part deals with the influence of the changes in a civil trial, on the effect of concentration and also considers exceptions to the concentration permitted by law.

The final part of the work is based on comparative method aimed at adjusting the concentration of the Slovak legislation. effective legislation of Slovak civil trial is still considered, but this work also brings look at concentration made by legislation which has come into effect to the 1st. of June 2016. This change is due to nature of concentration breakthrough and there is an inspiration for adjusting this legislation by czech legislator. In the last chapter is for completeness, paid attention to supranational legislation of civil procedure and the attitude of international organizations to the concentration activities of the legislature.

12) Zdroje

Komentářová literatura:

- DRÁPAL, L. a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I., § 1-200.* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. xx, 1579 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
- DRÁPAL, L a kol. *Občanský soudní řád: komentář. II., § 201-376.* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. xvii, s. 1581-3343. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
- BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád: komentář. 7. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2006. 2 sv. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-7179-378-7.
- JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha I., § 1-78g občanského soudního řádu: soudcovský komentář.* Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. 515 stran. ISBN 978-80-87109-51-9.
- JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář.* Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. 601 mnstran. ISBN 978-80-87109-51-9.
- JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha IV., § 201-250l občanského soudního řádu: soudcovský komentář.* Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. 261 stran. ISBN 978-80-87109-51-9.
- SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád: komentář.* Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xxiii, 1398 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-506-0.
- DAVID, L. et al. *Občanský soudní řád: komentář.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 2 sv. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7357-460-4.
- WAGNEROVÁ, E. , ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6.

Monografie:

Tuzemské

- WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Část první, Řízení nalézací.* 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2014. 621 s. ISBN 978-80-7201-940-3.
- SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení.* Vyd. 1. V

- Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-279-3.
- ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 565 s. ISBN 978-80-7380-437-4.
 - STAVINHOVÁ, J. a HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 660 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 332. ISBN 80-7239-155-0.
 - HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. 191 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-51-6.
 - MOLEK, P. *Právo na spravedlivý proces*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 573 s. Ediční řada Lidská práva. ISBN 9788073577483.
 - SVOBODA, K. *Dokazování*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. vii, s. 9-391. Právní monografie. ISBN 978-80-7357-414-7.
 - SVOBODA, K. *Nové instituty českého civilního procesu*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. viii, 239 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7357-722-3.
 - MACUR, J. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. 172 s. ISBN 80-210-1161-0.
 - ŠTAJGR, F. *Občanské právo procesní*. 2.část.přepr.vyd. Praha: Orbis, 1968. 449 s.
 - HORA, V. *Učebnice civilního práva procesního*. Praha: Spolek právníku Všehrad, 1947
 - FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974. 102 s. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia; 21/1974.
 - VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 633

Zahraniční

- FICOVÁ, S. a ŠTEVČEK, M. *Občianske súdne konanie*. 1. vyd. V Prahe: C.H. Beck, 2010. xxvi, 467 s. Beckova edícia právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-312-7.
- ŠTEVČEK, M. *Civilné právo procesné. I., Základné konanie a správne súdnictvo*. 2., zmenené a dopl. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2013. 751 s. ISBN

978-80-89447-96-1.

Odborné články v časopisech:

- SVOBODA, K.: *Totožnost skutku v civilním sporu*, [Právní rozhledy 22/2010, s. 815]
- DRÁPAL, L.: *Odvolání po novele občanského soudního řádu*, [Právní rozhledy 9/2001, s. 1]
- SVOBODA, K.: *Proč nefungují české koncentrace?*, [Právní rozhledy 22/2013, s. 776]
- KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K.: *Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe*, [Právní rozhledy 12/2010, s. 441]
- JIRSA, J.: *Souhrnná novela občanského soudního řádu - příležitost ke změně*, [Právní rozhledy 6/2009, s. 198]
- SVOBODA, K.: *Pár poznámek k novému režimu koncentrace civilního sporu*, [Bulletin advokacie 11/2009, s. 38]
- LAVICKÝ, P., DVOŘÁK, B.: *Současnost a perspektivy českého civilního procesu*, [Právní rozhledy 12/2014, s. 455]
- KOPECKÝ, M.: *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení*, [Právní rozhledy 13/2007, s. 461]
- MICHNA, L.: *Dosah novelizace o. s. ř. z roku 2000 pro advokacii*, Bulletin advokacie, 2003, č. 4 s. 37
- MICHNA, L.: *Praktická poznámka k účinkům koncentrace řízení podle § 118b a § 118c OSŘ*, [Právní rozhledy 9/2002, s. 446]
- BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J.: *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené*, [Právní rozhledy 17/2009, s. 611]
- SVOBODA, K.: *Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže*, [Bulletin advokacie 3/2009, s. 22]
- BUREŠ, J.: *Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009*, [Bulletin advokacie 12/2009, s. 27]
- MACUR, J.: *Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb.*, [Bulletin advokacie 1/2001, s. 6]

- WINTEROVÁ, A.: *Koncentrace civilního soudního řízení*, [Bulletin advokacie 4/2001, s. 8]
- ŠMÍD, O.: *Zásada koncentrace v civilním soudním řízení po novele č. 7/2009 Sb.*, [Právní fórum 3/2011, s. 120]
- HAMULÁKOVÁ, K.: *Koncentrace řízení dle § 119a o.s.ř. a uplatnění princip neúplné apelace v odvolacím řízení*, [Právní fórum 9/2010, s. 445]
- LAVICKÝ, P., DVOŘÁK, B.: *Pro futuro*, [Právní rozhledy, 5/2015, s. 153]
- JIRSA, J.: *Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami*, [Právní rozhledy 5/2011, s. 153]
- JIRSA, J.: *Proč bychom se souhrnné novely báli? (aneb – existuje řada dobrých důvodů, abychom se na ni těšili)*, [Bulletin advokacie 6/2009, s. 21]

Příspěvky ve sbornících

- JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. *Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století s. 22 in Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Sborník příspěvků ke 140. výročí rakousko-uherského vyrovnání. Eds. Karel Schelle – Ladislav Vojáček, KEY Publishing s.r.o., Ostrava, 2007, s. 100-107
- DOSTÁLOVÁ J., HARVÁNEK J. *Právní principy, zásady a pravidla*. in Boguszak, J. *Právní principy*. 1. vyd. Pelhřimov : Vydavatelství 999, 1999. 231 s. ISBN 80-901064-5-5.
- ZOULÍK, F. *Právní principy a procesní zásady*. In Boguszak, J. *Právní principy*. 1. vyd. Pelhřimov : Vydavatelství 999, 1999. 231 s. ISBN 80-901064-5-5.

Judikatura

Rozhodnutí Evropského soudu pro LP

- Rozsudek ESLP ve věci Hradecký proti ČR [RoESLP 2004, 6: 313] ze dne 5. 10. 2004

Rozhodnutí Ústavního soudu:

- Rozhodnutí ÚS ze dne 8. 2. 2006, sp. zn. IV. ÚS 611/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu:

- Rozhodnutí NS ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010
- Rozhodnutí NS ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1829/2011

- Rozhodnutí NS ze dne 26. 6. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2646/2005 a
- Rozhodnutí NS ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4426/2011
- Rozhodnutí NS ze dne 23. 4. 2010, apod. zn. NS 21 Cdo 4314/2008
- Rozhodnutí NS ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007
- Rozhodnutí NS ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007
- Rozhodnutí NS ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 1310/2004
- Rozhodnutí NS ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. 26 Cdo 520/2010
- Rozhodnutí NS ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2310/2007
- Rozhodnutí NS ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1124/2014
- Rozhodnutí NS ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 604/2010

Rozhodnutí vrchních a krajských soudů

- Rozhodnutí VS v Praze ze dne 21. 6. 1995, sp. zn. 5 Cmo 477/1994
- Rozhodnutí VS v Praze ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 9 Cmo 62/2003
- Rozhodnutí VS v Praze ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. 5 Cmo 74/1999
- Rozhodnutí VS v Praze ze dne 23. 1. 1994, sp. zn. 5 Cmo 435/1993
- Rozhodnutí VS v Praze ze dne 17. 9. 2001, sp. zn. 9 Cmo 44/2001
- Rozhodnutí KS v Ústní nad Labem ze dne 8. 3. 2002, sp. zn. 10 Co 131/2002

Právní předpisy a důvodové zprávy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Z. z., občiansky súdny poriadok ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok
- Důvodová zpráva k z. č. 30/2000 Sb.
- Důvodová zpráva k z. č. 7/2009 Sb.
- Důvodová zpráva k z. č. 171/1993 Sb.
- Důvodová zpráva k z. č. 160/2015 Sb.

Internetové zdroje

- Plenární zasednutí rekodifikační komise [online]. [navštíveno dne 22. 3. 2016]
Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Nase-projekty/Obciansky-sudny-poriadok/Plenarne-zasadnutia-Rekodifikacnej-komisie/2-Plenarne-zasadnutie.aspx>

- Oficiální stránky UNIDROIT [online]. [navštíveno dne 25. 3. 2016] Dostupné z: <http://www.unidroit.org/instruments/transnational-civil-procedure>
- Oficiální stránky ALI [online]. [navštíveno dne 25. 3. 2016] Dostupné z: <https://www.ali.org/publications/show/transnational-civil-procedure/>
- Pavel Vrcha, soudce NS České republiky. In: vrcha.webnode.cz [online]. [navštíveno dne 4. 3. 2016]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/k-previdatelnosti-soudniho-rozhodovani/>

Ostatní

www.beck-online.cz

www.nalus.usoud.cz

www.nsoud.cz